

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23-25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POFESCU
Inscris sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorități și instituții 1000 lei
particulare 12 luni 500 „
6 luni 400 „
3 luni 210 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI 1 Str. Brezoianu 23-25
TELEFON 3.30.10

Apare de 3 ori pe lună

PREȚUL 10 LEI

ANUL LII Nr. 15

Duminică 30 MAI 1943

Redactor responsabil: TRAIAN CHELARU

Libertatea artei POETUL ION PILLAT

de DUMITRU IMBRESCU

Linia de conduită a artei și a literaturii române nu a cunoscut încă un proces mai dureros decât acela pe care îl trăim în momentul de față. Marile creații de artă nu sunt și n-au fost niciodată produse directive și îndrumări didactice. Ele au luat naștere din izvorul de lumină al unor personalități, din adâncurile cutelor sufletești și din seleta de a cărui publicului o parte din bogățiile genului lor.

De când s'au afirmat arta și literatura, ele s'au călăuzit, nu după reguli inventate în laborator, ci după legi de creație și evoluție cu totul proprii. Întâi au apărut marile opere și după aceea s'au ivit specialiștii în discuții, obligați după seleta lor de glorie nemerită, să încercă totuși să răstălmăcească în fel și chipuri cease ostentative de creație și conceput într'un alt fel. Și unii dintre aceștia au mers atât de departe, încât au dat cu totul altă semnificație unor amănunți termeni și noțiuni din operele cercetate și răstălmăcite.

Faptul care ne interesează este însă cu totul altceva decât o răstălmăcire a cercetătorilor și răstălmăcitorii operelor de artă.

Dacă în viața de toate zilele, în politică mai ales, sunt permise anumiți măsuri de stimulare sau oprirea activității, în artă astfel de măsuri sunt departe de a duce la vre un rezultat. Artă — și literatura ca element al ei — nu se poate desvolta decât în condiții de deplină libertate. În desăvârșirea ei nu sunt îngăduite imixțiuni din afară, fiindcă arta este rezultat exclusiv al sufletului care o produce, chiar dacă la ea colaborează și factorii din afară. Structural, opera de artă e străbătută, în toate culele ei, de personalitatea creatorului, iar elementele din afară nu-și imprimă caracterul ci doar îi conturează înfățișarea.

Oricine încearcă să se opună liberei dezvoltări a artei nu face decât să treacă în cea a celor ce n'o înțeleg, iar când se încapățânează să fie și îndrumătorii ei, atunci riscă să cadă în ridicol. Legele de evoluție și dezvoltare a conceptului de artă se plămădesc din chiar sbuciumul creației. Spre deosebire de acei teoreticieni și comizi critici, cari își începusecă opera de artă poate fi ca un produs farmaceutic, dozat după anumite legi prestabilite, credem că arta este deplină autonomă și dacă are puncte de atingeri cu realitatea obișnuită, o tocmai prin faptul că această realitate, purificându-se de tot ce e prozaism și balast, se ridică până la înălțimea ei. Artă nu trebuie să se coboare de pe piedestalul ei de puritate în gnuoiul fămăntărilor de fiecare clipă, pentru că în acest caz ea n'ar mai fi artă, ci un fel de compromis convențional, cum de altfel va rămâne o mare parte din risipa de banalități ce se produc sub ochii noștri. Cei ce-și începusecă să facă artă pură, subordonându-se legilor convenționale ale așa zisei opinii publice, nu fac, în realitate, decât să abdice rușinos și lamentabil dela postulatele artei.

Condiția esențială în stabilirea unei valori asupra operei de artă, nu este ceea ce artă se coboare la nivelul de înțelegere al publicului, ci tocmai ca înțelegerea acestuia să se ridice la nivelul superior al artei. E greșită părerea acelor grabiți, că cine nu scrie pentru public și pentru nivelul lui de înțelegere, riscă să rămână un necunoscut. Istoria artei e plină de exemple contrarii. Oameni cari au lucrat în spiriul opiniei publice și cari s'au bucurat de o celebritate notorie, au sfârșit prin a se călăuzi, încetul cu încetul, în întunericul uitării, pe câtă vreme individualități puternice și stăpâne pe talentul lor, neînțelegând seama de indiferența și ignoranța publicului, lucrând numai după propriile lor îndemnuluri, deși n'au cunoscut o cât de mică consecrare a valorii lor, din partea contemporanilor, au intrat totuși fericiți pe poarta viitorului, deoarece legele de evoluție, mai înțele decât individualitatea lor puternică, le au adus, la timpul convenit, definiția consecrare. Valoarea artei n'o stabilește nici graba celor ce ar dori să se vadă consacrați și nici legile convenționale ale societății care nu vrea să se vadă consacrați și nici legile convenționale ale societății care nu vrea să vadă afirmându-se peacece ar trece peste vederile ei. Și totuși numai arta adevărată are rezonanță adâncă în sufletul maselor. Ceea ce este artă de mare valoare, valabilă numai pentru un timp determinat, nu reprezintă, în esență, certitudinea sinceră ale publicului, ci numai ale unui anumit public: cel de se agată de toate curentele trecătoare. Aderența artei față de societate este un fapt care nu mai poate fi contestat. Legile unor anumți teoreticieni, cari pregătesc normele în laborator, fără să fie cuprinși de forul și de floarea artei, nu sunt rezultatul gustului colectiv. Marele public, cel pregătit, nu cel mult, iubesc și se pătrunde, de artă cu adevărat valoroasă, nu de expediențele artistice de sezon.

(Urmare în pag. 4-a)

GEORGE LÖWENDAL

Maria din Ardeal

De Ion Pillat mă leagă o prietenie care nu mai este de ieri. Oricând ne-ar îmbătrâni pe amândoi o stare de stăruire, trebuie să mărturisesc totuși că prietenia noastră nu a implinit în curând douăzeci de primăveri. Douăzeci de ani de credincioasă amicitie nu constituie o întâmplare prea obișnuită, mai ales în România, unde oamenii se împrieteneșc și se îndușmănesc cu o ușurință și cu o repeziciune la fel de intristătoare. Pe fericițele noastre meleaguri, legăturile prieteniești durează, de obicei, cât viața unei roze, și de aceea începea nu mai crede în ele.

Prietenia cu Ion Pillat a putea-o numi exemplară. Privind înapoi, constat cu emoție că timp de aproape douăzeci de ani, ea n'a cunoscut nici un moment de criză gravă, deși cu fost perioade când ne vedeam mai în fiecare zi. Nu vreau să pretind, firește, că nici un nor n'a trecut, niciodată, pe cerul seninei noastre amicitii, — cesace pare, vai, cu neputință în raporturile dintre bieții muritori; dar n'au fost întotdeauna decât neînțelegeri trecătoare, fără însemnătate, — din aceea care se ivesc între ființele cele mai apropiate, între îndrăgostiți, între părinți și copii, între frați... Explicația acestui fapt este că stă în faptul că noi nu ne-am clădit prietenia numai din afecțiune și din simț, — ci și dintr'o mare pasiune comună. Prietenia noastră s'a născut și s'a legat tramic din cultură pentru poezie, căreia amândoi i-am închinat de mult, cu o fidelitate mai tare decât orice ispită, tot ce avem mai bun în noi și ceasurile cele mai prețioase ale vieții noastre.

Am început prin a face această mărturisire, pentru a lămurii de ce cred că sunt unul dintre cei care cunosc mai bine opera poetică a lui Ion Pillat. În decurs de douăzeci de ani, am asistat la nașterea părții celei mai însemnate și ca întindere și ca valoare, din opera lui. Când l-am întâlnit eu, Pillat publicase tocmai volumul „Pe Argeș n'us”, primul său volum de seamă, care l-a așezat, dintr'o dată, între primii poeți de după războiul din urmă. De atunci, Pillat nu mi-a tăcut niciunul dintre planurile lui literare, am fost martor la toate variațiile dezvoltării lui estetice, nici una dintre credințele lui poetice nu mi-a rămas ascunsă. Mai mult, cred că o bună bucată de vreme am fost primul cărui poetul i citea ultimele versuri scrise.

lum antologic în care să se ogindescă toana poeziei lui din epoca de deplină maturitate poetică. Această epocă scoțese — împreună cu poetul — o încep în 1932 cu volumul Căstel verde, se continua cu Scutul Minervei (1933), cu Tămărieș (1937), cu Umbra timpului (1940), cu Balce (1940), și se încheie cu acel mănunchi de sonete, din care eu i-am blănit întâi pe cele mai frumoase în „Revista Fundațiilor Regale” pe vremea când o conduceam (Sept. și Dec. 1940, Ian. 1941); sonetele au fost reușite apoi în volumul Împlinire, apărut în 1942, anul în care Pillat începe — pururi tânăr! — a șasea decadă a vieții sale. 1932—1941, zece ani despre care poetul scrie — și noi îi dăm dreptate — că formează etapa „mai rodnică în creații originale și în strădania de a da un stil clasic sau neoclasic... valabil pentru poezia română” (Mărturisiri, p. 285).

Neoclasic, acesta este cuvântul: el constituie cea mai bună definiție a poeziei lui Pillat din epoca maturității. În adevăr, dela Pe Argeș în sus, opera lui poetică poate fi împărțită în două epoci, fiecare dintre ele având o înfățișare bine definită. Prima, formată din volumele „Pe Argeș n'us” (1923), Satul meu (1925) și Biserica de altădată (1926), cuprinde poezia sa tradiționalistă și cultonă, o poezie „du terroir”, pe linia deschisă mai de mult de Semănătorul și continuată apoi, într'o privință, de poeziile dela Gândirea. A doua epocă o compun volumele dintr'ani 1932 și 1941, amintite mai sus: este partea care poartă pecetea clasicismului. „Cred că toată poezia mea, dela Căstel verde încôace, a fost

(Urmare în pag. 5-a)

IRACLIE PORUMBESCU

Intre operele clasicele române ce figurează în programul de lucru al editurii Muncă și Lumină, urmează să apară în curând și un volum de proză din opera lui Iraclie Porumbescu, tatăl compozitorului Ciprian, volum îngrijit de semnatarul acestor rânduri. Nu e vorba, firește, de o ediție științifică, ci de una populară, fapt care de altfel ne-a și determinat să operăm foarte puțin și foarte neînsemnate modificări ale textului original, acolo unde materialul pe care l-am folosit (în primul rând ediția învechită a lui Leonida Bodnărescu), prezintă pașagi neînțeleși, datorită de sigur greșelilor de tipar, precum și acolo unde un neologism prea local sugera un cuvânt autohton întrebunțat în altă parte și de autor, — aceasta pentru a nu acoperi cu pete de umbră paginile luminoase și țărănești ale preotului bucovinean.

Suntem convinși că, în edițiile populare, asemenea modificări în folosul textului sunt binevenite și într'un articol viitor vom încerca să aducem argumente în acest sens. Opera de căpetenie a lui Bălcescu, de pildă, ar câștiga mult în ochii cititorului comun dacă s'ar cizela unele asperități de formă (pentru că autorul nu i-a dat aspectul definitiv) și s'ar comite unele înșirări de date nefolositoare celui ce nu caută în ea atât informația istorică, pe cât desfătarea sufletească, pentru că în definitiv Istoria lui Mihai Viteazul e în primul rând o operă de artă.

Locul unde am lucrat această ediție — cazarma Școalei militare din Galați — nu ne-a permis să facem toate confruntările necesare de text, pentru că ne-au lipsit revistele în care au apărut, publicate de autor, (căci adunarea lor în volum e postumă), nuvelele, schițele și amintirile scriitorului bucovinean. Promitem că atunci când împrejurările ne vor îngădui, vom da la lumină o ediție științifică și completă (a lui Bodnărescu nu este) a operelor lui Iraclie Porumbescu.

Publicarea unei ediții populare din scrierile lui Iraclie Porumbescu

cu poate nedumeri pe unii critici literari, care vor califica probabil acest gest ca îndrăzneț. Întrădeavăr, numele lui Iraclie Porumbescu e necunoscut publicului cititor și chiar și în Bucovina. Ba e necunoscut, sau cel puțin e ignorat, de o bună parte din istoricii noștri literari. Suntem siguri însă că motivele ce au creat această situație sunt independente de valoarea scrierilor acestui vașnic preot. Într'un mediu cultural, în care clasa — de sus vorbea mai ales nemțește, iar poporul era ținut departe de cunoștința de carte, o operă de amintiri personale, deși povestite cu indiscutabil talent, nu era menită să circule, cu atât mai mult cu cât a fost fărâmițată în coloanele diferitelor reviste, unele ardelen.

Am omis din ediția noastră versurile lui Porumbescu, pentru că preotul acesta, povestitor din clasa măștrilor moldoveni, înzestrat și cu ceva din lirismul duos al acestora, ca și cu umorul lor sănătos, nu e totuși poet. Iraclie Porumbescu este povestitorul captivant al propriilor sale vieți ale căreie întâmplări variate și complicate îl scutesc de inventivitate, iar împletirile ei trecătoare cu viața unor personalități ca V. Alecsandri, Costache Negri sau Aron Pumnul, acordă paginilor sale și un interes istoric-literar.

O inspirație sănătoasă, izvorită din realitățile românești cele mai autentice și adăpată la acestea chiar atunci când mediul în care este purtat autorul de o soartă vitregă este străin, un dialog viu și natural, un umor fin, darul de a împreuna o limbă românească țărănească cu rare locuții populare, care dau frazei un plăcut parfum arhaic, un ascuțit simț psihologic și un talent de a documenta îndepărtând aviditatea, iată calitățile lui Iraclie Porumbescu. Sunt pagini ca Zece zile de hărăducie, Încă însurat nu fuseseșm sau Un episod hazliu din mândșirea Putna, care ar trebui să treacă în manualele școlare sau în orice antologie de proză românească, cu atât mai mult cu cât prin asemenea schițe autorul nostru se ridică până la nivelul fratelui său moldovean, Ion Creangă. Și

Scritorii francezi sub zodia războiului Andre Gide contra Chardonne

Atitudinile hotărâte ce aceea luată de Chardonne, — nu puteau rămâne fără răspuns și fără ecouri. În primul rând în ceea ce privește adversitatea față de Anglia, capitol care găsește un partizan neașteptat în Jacques Emile Blanche, o figură ciudată și interesantă totodată a vieții culturale pariziene. În ultimul său volum, Chardonne face un suculent portret al acestui bătrân artist: muzicant apreciat de Gounod și pictor remarcat de Manet, care ronțăia la o carieră diplomatică pentru a colinda lumea și a trăi în vecinătatea oamenilor de literă, spre a sfârși într'o admirație totală a culturii și civilizației engleze, admirație concretizată în scrisul și amintirile sale unde locul de frunte îl ocupă George Moore, Thomas Hardy și Virginia Woolf. Ultimele sale manifestări mărturisesc o dată mai mult această afecțiune: o expoziție în 1939 la Londra și un volum de amintiri engleze, apărut în englezește cu obligația pentru autor de a nu o traduce în limba sa maternă. I-a fost dat însă acestui om trăind o frământare de veșnică tinerețe, să mărturisască la 80 ani aproape, după amintirile: „Il est rare, je crois, qu'un homme assiste à la destruction d'exactement tout ce qu'il aime ou crut posséder”. O asemenea experiență dureroasă i-a fost dat lui J. E. Blanche să trăiască la sfârșitul vieții și desigur că trebuie să fie mai mult decât o durere obișnuită, aceea care l-a determinat la furtunoasa izbucnire de adeziune la anglofobia scrierului chardonnian. „Frustré de tout, j'ai vu et je vois encore disparaître ce que je croyais être l'indispensable...”

Omul generațiilor trecute, trăind din amintiri — simte nevoia desolidarizării de vechea lui atitudine, mergând până la rupearea vechilor legături chiar înăuntrul Franței. J. E. Blanche octogenarul pare astfel, sub impul-

sul unui război care l-ar fi putut doborî, gata să ia viața și lupta dela început...

N'am da însă o imagine întreagă a răsunerii produs de eseurile lui Chardonne dacă n'am lega violența manifestărilor lui Jacques Emile Blanche de replica pe care un alt scriitor din „vechea gardă” — al cărui nume însă umbrește pe toți ceilalți participanți la discuție, — a dat-o la „Chronique privée de l'an 1940”. Este vorba de André Gide care a răspuns în „Le Figaro”, imediat după apariția acestei cărți. „Chardonne 1940”, reduece aparent pe Gide la preocupări de critică literară, preocupări care-și încântaseră tinerețea. Să fie însă numai interesul literar la originea articolului lui Gide, așa cum acesta ar vrea să lase impresia? Iată ceace pare îndoielnic. Fără a merge atât de departe încât să-l scoțim printre responsabili atmosferici din preajma războiului (așa cum va încerca să însușească Maurice Martin du Gard¹), este însă evident că Gide se socotește solidar cu o Franță pe care Chardonne o acuză cel puțin de miopie. Substratul articolului său este astfel mai puțin literar, cât politic. Vorbind de un Chardonne „alambicat”, autorul celebrei „Nouritures Terrestres” își încheie articolul amintind cu o afirmație care a provocat multe zăbete: „Devant sa fluidité, sa inconsistence (si j'en juge par moi), nous sentons mieux notre solidité, et, devant tant d'acquiescements indistincts, notre constance”. Că Gide nu se poate răgăsi într'o atmosferă nouă este lesne de înțeles, că este complet doborât sufleteste de prăbușirea Franței ar fi încă de crezut (deși cam neverosimil pentru un om care n'a suferit prea mult de pe urma credințelor sale naționaliste), în sfârșit intuiția imposibilității de a se realiza decât în regim ultra democrat poate fi reală pentru un scriitor care a avut țări impresionantă a sincerității din „Retours de l'U.R.S.S.”, dar sublinierea constanței sale ideologice pare puțin forțată. Gide poate fi astăzi, ca linie politică, egal cu cel din 1936 spre exemplu; înseamnă aceasta constanța unei întregi vieți? Iată ceace irită pe Maurice Martin du Gard care într'o filipică de erudă ironie discuta poziția anti-chardonniană a lui André Gide.

Fără îndoială, este periculoasă această polemică de „principii”, periculoasă cel puțin până în momentul când se cade de acord asupra valorii incriminării într'o anumită formulă. Periculoasă în special pentru Gide al cărui geniu s'a verificat în șiraguri de descoperiri și în vagabondăriile neastâmpărilor... A doborând a-cum, în amurgul vieții, scriitorul francez, sensul adevărat al existenței spirituale? Sau este numai o lenevire în care anii trădează viciulunea?

Pentru că Chardonne poate fi incriminat pentru anumite afirmații ale sale. Alături de un dinamism cuceritor și de o luciditate distrugătoare pentru potențialul de valorificare națională care se ascunde în fiecare din noi, independent chiar de credințe, Chardonne este — în fibra cea mai intimă a gândirii sale — un dezamăgit de Franța. Oricând această dezamăgire s'ar vrea lăcută de dragostea pentru peisajul francez sau entuziasmul pentru sănătatea țăranelui, ea rămâne ca principala explicație a gândirii sale. Afirmând că salvarea Europei trebuia să vină din afara Franței, — Chardonne devine vulnerabil pentru compatrioții săi. Decu nu a lovit aici Gide, preferând să combată anumite afirmații mult mai puțin riscante?... Explicația nu poate fi, după părerea noastră, decât una singură: André Gide este ros în fond de același pesimism.

Chardonne și Gide pot polemiza pentru că sunt fețele aceleiași lumi derutate de infrângere. Chardonne caută să se adune din entuziasm și nobleț elanuri, Gide se resemnează. Problema de vitalitate și temperament. Deasupra ambicării lui Chardonne și a constanței ultime a lui Gide, stăruie aceeași stea nenorocită a unei prăbușiri pentru care nici o pregătire nu fusese făcută....

COSTIN I. MURGESCU

1. „Ne s'étant jamais intéressé qu'à la stratégie littéraire, en s'en défendant d'ailleurs, n'était vraiment pas destiné à Rome”.

VIVO FIGLIO

Scenă casnică

cel ce nu pregetă să-l cuprindă pe Iraclie Porumbescu într'o formulă, prin care să ușureze asimilarea unei caracterizări sintetice de către public, nu greșeste spunând despre el că este un Creangă al Bucovinei. Același izvor de inspirație — memoria, pe al cărui fundal viața rurală e proiectată puternic, — același limbaj provincial, e drept însă că pigmentat cu neologisme uneori îndrăznețe, același dialog firesc și hazliu, același umor identic cu al țăranelui român aceleași scene de viață populară românească autentică și un același deosebit de peripeții palpantă, iată punctele de contact solide între cei doi scriitori. Firea țărănească, cu superstițiile ei, cu deprinderile din care nu poate fi smulșă cum nu e stejarul smuls de furtună din rădăcini, obiceiurile săești, porcul cu minuțiozitate descris, în sfârșit, o sumedenie de icone din popor se perindă prin fața ochilor o dată cu peripețiile personale, într'un stil care adesea uimește prin întorsăturile, prin umorul,

imaginile sau vocabularul la care recurge.

Așteptăm ca istoria literară, pornită azi pe calea laudabilă a revizuirii atitudinii ei de până mai ieri prin readucerea la lumină a scriitorilor uitați sau descoperirea celor neștiuți, să facă dreptate lui Iraclie Porumbescu, așezându-l la locul pe care și-l merită. Cât despre public, avem convingerea că el, care îl are pe Creangă ca pe cel mai drag dintre toți scriitorii noștri, va gusta cu deliciu paginile preotului bucovinean și-i va aprecia la gradul just talentul de iscusit povestitor, integrându-l în lumea lui Creangă, a lui Hogaș și a lui Sadoveanu.

Rândurile noastre nu sunt însă decât anunțul apariției în public a unei antologii din opera lui Iraclie Porumbescu. Rămâne ca după apariția cărții, criticii autorizați să-și spună cuvântul și să lupte pentru impunerea unui scriitor care se cuvine să fie cunoscut de mase cât mai largi.

ION ȘTEFAN

CRONICA DRAMATICA

TEATRUL MIC: ANNA CHRISTIE. DRAMA IN 4 ACTE DE EUGEN O'NEILL

La scurt interval după plesă marei dramaturg american de origine irlandeză, — „Dincolo de zare” — pe care a prezentat-o Teatrul Nostru — un nou teatru bucureștean, Teatrul Mic, reprezintă o altă lucrare dramatică a aceluiași autor.

Despre teatrul lui O'Neill în general, am vorbit cu acel prilej.

În ce privește „Anna Christie”, caracteristicile sunt oarecum aceleași.

De data aceasta e vorba de drama pe care o provocă opoziția dintre spiritualitate și condițiile exterioare ale vieții: mai precis în această piesă se rezolvă o temă care, până la un punct, este specifică catolicismului lui O'Neill, anume acela că în judecarea „păcatului” participă trupului nu interesează și numai participarea sufletului.

În felul acesta, Anna Christie, fata care a cunoscut moartea vieții, se poate ridica, pură, deasupra deprăvirii ei, grație contactului cu bunătatea celor din jur și grație dragostei părintelui ei pe de o parte și omului care o iubește pe de altă parte.

Mai mult, prin dragoste se purifică nu numai ea, dar toți cei care trăiesc în mijlocul acestei drame, Chris Christofersohn, căpitanul, tatăl ei, care până atunci își ducea existența prin căruciumi, beat aproape tot timpul, ancorat într-o legătură dintre cele mai puțin recomandabile.

Mat Burke, marinarul tânăr, înerezut, scandalagiu, omul femeilor din toate porturile, până și Marthy Owen, tovarăsa lui Chris, femeia decur și a tuturor matrozilor, care, și ea, în fața dragostei de tată a lui Chris pentru fiica lui așteptată, înțelege să se dea înafol.

După cum se vede, o lume fundamental bună, pervertită numai la suprafață.

Cred că această piesă reprezintă în mare măsură însăși ideologia de bază a lui O'Neill, o ideologie pe care cred că așa putea-o numi creștină.

În ce privește interpretarea, a fost foarte bună. D-na Elena Galaction a fost foarte bine în special în primele două acte, foarte firească, jucând cu multă înțelegere și cu multă culoare rolul Annel Chris.

Ceva mai puțin bine a fost, poate, după acela, în special în scena mare a explicațiilor dintre ea, tatăl ei, și Mat Burke. Această cred că și din cauza că nu o ajută suficient vocea, care, adesea, face impresia că nu este bine „pozată” — cum se spune de obicei — așa că indignările, violența, momentele dramatice, distonau oarecum, nefiind o suficientă concordanță între text, gest și voce.

Luată lucrurile în total, însă, se poate spune că a prezentat o frumoasă interpretare, cu multă sensibilitate și cu multă înțelegere.

G. CIPRIAN

D-na Anca Balaban în Marthy Owen, a avut un admirabil rol de compoziție, bine colorat, ton just pentru fiecare cuvânt spus, pentru fiecare pasagiu din text, lucru cu atât mai greu cu cât creația d-sale, așa cum se prezintă, putea să-o facă în fiecare moment să cadă în „excesiv”, lucru care, totuși, nu s'a întâmplat nici un moment, d-sa reușind să păstreze tot timpul tonul just cerut de rol.

Foarte bine, d. Ciprian: așa putea spune, una din marile d-sale creații.

Bineînțeles că și se pot face și d-sale, diferite obiecțiuni, dacă i se caută cusururi cu tot dinadinsul, dar asta ar însemna să fi de rea credință: adevărul este că Chris al d-sale este o realizare frumoasă, un rol jucat astfel în cât am avut, fără nici o stridență, gama întreagă a sentimentelor pe care personajul le comportă, dela naivitatea bonomă a omului bun însă deodată viciului și dela gingașia unui tată care se știe vinovat că nu a fost în măsură să-i înconjoare copilul cu toată dragostea pe care, altfel, o are pentru el, și până la violența masivă din scenele în care el, ca tată, vrea să-l protejeze de decepții, fiindcă îl crede amenințat până la

durerea lui de părinte când află adevărul asupra trecuții lui.

A avut în toate acestea atâta sinceritate și atâta căldură încât cred că nu gresesc atunci când spun că textul lui O'Neill i-a dat d-sale prilejul unei în adevăr foarte frumoase creații.

D. Demetru în rolul Mat Burke, a fost în general bine. Am mai spus-o, însă, când va dar nu exteriorizările vehemente sunt acestea care dau sensul unor anumite stări sufletești.

Există și un joc mai interiorizat, care, poate că tocmai de acela, are adeseori mai multă pregnanță.

Dacă d-sa ar fi în unele locuri mai catifelat, jocul d-sale ar câștiga mai mult și chiar aceste exteriorizări, câte odată excesive, ar avea mai multă putere de sugestie. Dacă, însă, cineva o ține tot timpul în același ton, desigur că aceasta până la urmă, obosește.

Chiar și vorbele injurioase cari trebuie să le adresezi pe scenă se pot, și ele, rosti nu numai vehement ci într-o sută de feluri și cu tot atâtea nuanțe, (privind partenerul peste umăr, vorbindu-i prințre dinți, arătând un dispreț plictisit, etc.) iar nu numai în două note sau, numai într-una, — aceia violentă, —

MEMENTO CINEMATOGRAFE

SCALA: *Miliardarul cântăreț* și *jurnal nou de război*.
REGAL: *Nota zero la purtare* și *jurnal de război*.
VICTORIA: *Femeia îndărătnică* și *jurnal de război*.
ELYSEE: *Moștenitorii năzdrăvani*, *jurnal și trupa de reviste*.
VOLTA-BUZEȘTI: *Romanul unui vânător sărac*, *jurnal și trupa de reviste*.
ROMA: *Extravaganțul castelan* și *jurnal de reviste*.
CARMEN-SYLVA: *Cosa păcător*, *jurnal și trupa de reviste*.

TRIPTIC TEATRAL: Personagiu-actor-spectator

L'illusion scenique, c'est la presence de l'acteur.

ADOLPHE APPIA

Sămburele discuțiilor noastre e actorul. Asupra lui converg toate datele spectacolului și numai prin el putem înțelegi spiritul teatrului.

Dacă ar fi să-i urmărim geneza, ar trebui să începem cu artistul artei mute: — mimul grec, — să ajungem la pantomimă, mimodramă și coreodramă — la actorul filmului mut și actorul filmului sonor. Aceasta n'ar însemna altceva decât un istoric și situarea actorului zilelor noastre, în momentul când a apărut. Rostul contribuției de aici e altul însă: de a descoperi coordonatele nouă ale artei actoricești.

Noiunea de actor prin însăși numele ei își declină conținutul: un om al actului; un element prin care se manifestă un joc interiorizat, deci organizat. Latent, acest om al actului sălășăuște în fiecare din noi și în anumite prilejuri, ca o stare mimetică, se arată fie ca o cheieală a unui prinos de energie, fie ca un instinct util și necesar vieții. În continuarea gândului nostru și ca o întregire a lui, Jules de Gaultier spune: „A te concepe altfel decât ești în realitate, a suferi sugestia noțiunii, însemnă a te deplasa și a progresa, însemnă a te arăta capabil să apuci frânghia împletită de munca umanității și de a ridica, printr-o sforțare încordată, propria și fragila personalitate până la podișul curcilor și rânduiel de exemplarele cele mai bune ale speței noastre. Boverismul este a adevărat aci, o putere de înălțare.” (tr. T. Vianu).

Iată dar o fatetă constructivă a sistemului bovaric, în care arta actorului își află rădăcinii de dincolo de convențional, chiar în ființa noastră.

Trebue să marcăm momentul de teatralizare din Omul nostru. Peste instinctul teatral, prin care Breinovin înțelege instinctul de a opune imaginilor primite din afară, imagini arbitrare, createle dinăuntrul nostru — dorința de a fi „altui”, de a crea o ambianță care „să se supună” atmosferei de fie ce zi, este un instinct al teatralizării. El apare în clipa când ne simțim sărăcia interioră încheagată într-o oglindă frecventă: aproape asupra căruia converg privirile, laudele. Când exemplarul e din cea mai bună speță, cum spune Gaultier, — e un bine social. Când însă apare ca instaurare de climat al atracțiilor, frizând snobismul, se etichetează prin „malagambism”, pieptănătură la maniera Alida Valli... — ca să nu pomeneim (localizând) decât două din cele mai noi aspecte ale concepțiilor de teatru.

Ce am spus până acum despre actorul din noi poate constitui suportul dilematismului, care a

cei astăzi, cum am spus, duce la monotonie.

Totuși nu se poate spune că d. Demetru n'a jucat frumos: din contră, a avut elan a avut căldură și a fost de ne-nămurate ori impresionant. Cele arătate mai sus sunt așa dar simple chestiuni de nuanțe, spuse nu pentru a deprecia jocul d-sale ci, eventual, spre a-i fi d-sale însuși de folos.

În restul distribuției d-nii Temazoglu, I. Valeriu Pop, E. Mihălașchi și E. Dănescu, cari și domniile lor, au merite frumoase în buna reușită a acestui spectacol.

Direcția din scenă a d-lui T. Theodorescu a fost cât se poate de bună, se poate spune chiar surprinzător de bună.

Ori aceasta-i — de ce n'ași mărturisim-o — din cauză că mă așteptam la mai puțin? Adevărul, însă, acesta e: că grație d-lui T. Theodorescu am avut un spectacol îngrjit, că d-sa a știut să dea indicații juste de regie, care s'au vădit în tot timpul spectacolului încât nu putem separa, de exemplu, admirabilul joc al d-lor Ciprian, Elena Galaction, Anca Balaban, Demetru, etc. de o bună vizuire regională de ansamblu, care, evident, a trebuit să prezideze la realizarea acestei piese. Ceva mai mult, pot spune că însăși acel fior dramatic specific al lui O'Neill încă a fost pus în valoare.

Decorurile semnate de d-na Cella Voinescu frumoase, admirabile, și, totodată ingenioase.

Menționez în special pe cei din actual al dollea în care și se dă acea minunată impresie de mare port — corabie, transatlantic, etc. — și totuși realizat pe scena căi de cutie de chibrituri a „Teatrului Mic”!

Sincer, merită toate felicitările.

De altfel și decorurile celelate fie reprezentând barul din port, fie cabina căpitanului lui Chris, dovedesc aceiași frumoasă cunoștință a meșteșugului.

În scurt, din toate punctele de vedere un spectacol reușit.

ALEXANDRU DRĂGHICI

CINEMA SCALA: Duelul.

Amedeo Nazzari, atât de des întrebuințat în ultimul timp și din păcate atât de aceluși ar putea lua exemplu dela colegul lui, Tosco Gracetti care, — probabil fiindcă și studiază mai serios rolurile — izbuteste să creeze de cele mai multe ori, cu fiecare film un personaj cu totul nou ce arareori se întâmplă să fie îndepărtat de cel autentic.

Rolul maiorului Andrei Ancikoff din această vag modernizată marelă a lui Puskin rămâne una din cele mai bune creații ale sale.

Fermețătoarea Assia Nonis contribuie la succesul filmului prin inteligența, sensibilitatea și mai ales femininitatea sa care interpretează rolul nașei. Remarcabil jucat scenele începând dela apariția maiorului Ancikoff la logodnă până la întoarcerea ei acasă. Ca și reala interpretare a slobizilor cochetării ale fetei ținerii nedumerite de dragoste.

În rolul lui Sergiu Druzici Antonio Cento realizează un autentic futurist prințor rus din apusa epocă țaristă.

Excelent redată de Renato Castellani a căruia pedanterie în regisorat e unanim recunoscută și mai ales apreciată, adaptând strălucit la film, opera lui Puskin care nu se resimte căpți de părtin prin cele câteva noie moderniste introduse ici și colo. Per-

sonagiile nefiind exclus a fi realizate mai reușit decât le-ar fi visat însăși autorul a cărui viziune pare-se că de data aceasta a fost depășită de tehnică.

CINEMA CAPITOL: Boccaccio.

O comedie al căru principal merit este redarea atmosferei ce domnea în Florența în jurul anului 1550 în prima epocă de glorie a lui Boccaccio.

Subiectul filmului fiind oarecum cusut cu apă albă intrucât în timpurile când se petrece acțiunea nu se puteau realiza travestiri-uri de talia celor din film chiar de către o femeie foarte îndrăgostită... Mai ales intr-acea epocă îndepărtată când femeile erau atât de iubite și mai ales stimate spre deosebire de actualele timpuri...

În definitiv poate că „scopul” regisorului a fost să demonstreze femeilor îndrăgostite un nou sistem de a-și asigura fidelitatea respectivelor. Lăsând la o parte această premiză glumească filmul nu suferă comparație cu alte realizări de epocă de calitate mult superioară. (Pe Osvaldo Valenti îl preferăm în filmele sus menționate) ca și pe Clara Calamai al cărei travesti n'a izbutit să ne dea o singură clipă impresia că-i bărbat. (Nici la Opera Română travestiul prințului Orloff din Lilacul nu-i de atât de evident gen feminin!).

ADRIANA NICOARA

SERDIKA

REVISTA BULGARĂ

SERDIKA, mensual sprijinit de municipiul Sofia, consacrat un voluminos număr special culturii române.

Apărut sub patronajul d-lui prof. Bogdan Fiof, președintele consiliului și al d-lui ing. Ivan Ivanov, primarul capitalei bulgare, SERDIKA omagiază pentru noi cuprinde următoarele colaborări în limba bulgară:

România și Bulgaria de prof. Boris Iotzoff, ministrul Instrucțiunii Publice. Lucreșul de Eminescu în excelența traducere scilicet de El. Bagrean, Bucu-

rești, centrul culturii române moderne (de Nic. Crevedia, secretar cultural pe lângă Legatura Culturală a României la Sofia), Hanul lui Mănjoala (de I. L. Caragiale), Literatura română veche (de prof. N. Cartojan), Literat. rom. în veacul al 19-lea (de Bazil Munteanu, Lit. rom. contemporană (de E. Lovinescu), Căitătorului îi șade bine cu drumul (de I. A. Brătescu-Voinești), Artă populară română (de prof. Al. Tzigara-Samurcaș), Moartea lui Fulger (de G. Coșbuc, în traducerea semnată de Anka Miteva), Artă română contemporană (de O. V. Cislak), Fetele (de I. Agărbiceanu), Privire asupra teatrului românesc (de I. Marin Sadoveanu), Eugeni (de O. Goga, în trad. Anka Miteva), Muzica românească (de prof. George Brezlu), Duhovniceasca de Tudor Anghel, în trad. E. Bagrean), Elegie și Pasare albă (de Nichifor Crainic, în trad. Hr. Ra-devski), Corăbiile (de I. Minulescu, aceiași traducător), Trei etape ale filozofiei românești (de Dr. C. Noica), Miorița (trad. Hr. Radevski), Noaptea de Decembrie (de Al. Macedonschi, în trad. Dim. Pantelev), Isus (de P. Cerna, trad. Anka Miteva), Scurt istoric al presei românești (de P. Mart nescu), Plugurile, Tăceri (de L. Blaga), Acti soci pe vremuri (de Ion Pillat) și Bătrânul Licurici de George Gregorian (toate în trad. Hr. Radevski) și Contribuția Românilor la cultura universală (de prof. Andrei Radu).

Și-a dat concursul act v la publicarea acestui număr din SERDIKA d-nii Nicolae Crevedia, grifa redacțională având-o d. Petăr Savinescu, directorul serviciului cultural al primăriei capitalei bulgare și conducător al revistei. Prezentarea artistică admirabilă susținută a avut-o d. Boris Anghelucșo.

Măști și reflectoare

lumiere qui le frappe, et sa plasticité ne peut être mise artistiquement en valeur que par un emploi artistique de la lumière, cela va de soi. Voilà pour la forme. Le mouvement du corps humain demandant des obstacles pour s'exprimer: tous les artistes savent qu'il faut que la beauté des mouvements du corps dépend de la variété des points d'appui que lui offrent le sol et les objets”.

În continuarea acestor adevăruri ale „meseriei”, enunțate de un om al ei, adăugăm și observațiile noastre (făcute în timp ce eram asistent de direcție de scenă la Teatrul Național) — care vor explica personalitatea scenică a actriței X.

În spațiul inițial al scenei este plantat decorul unui birou — interior. Deci în acest spațiu se construiește încă un spațiu! O convenție intrinsecă convenții în spațiul birourilor atmosfera este la maximum oxigenată de celelate personaje. Actrița X este în spațiul inițial, situația scenei dimandă, crește acum în domnia-sa. Mâna pe clantă, este trecut pragul în spațiul marcat de decor. Oxigenul se potențiază. Făcția care de-abia luase lumina, acum arde puternic.

Natural că intervine în cazul discutat, specificitatea prezentei scenice: „charme”-ul — Frumusețea și statică: „charme”-ul, expansiune și zămbet, el este grăd și viață.

De aceea „pozarea” actorilor frumoși, acest soi de narcisism teatral, este dăunătoare prezentei viii: spontaneitatea și simplitatea nu se mai pot realiza în acea chintesență care e „charme”-ul.

E locul să împlinim pe lângă charme — tehnica dramatică paralizată în mimică teatrală și simbolică.

Trăsăturile feței luate în momentul destinderii, sunt dintre cele mai indicate pentru sugereza stărilor de spirit. Mimică de convenție — fără a trăda prostul — este hotărâtoare în meșteșugul unui actor. Simbolic se aplică numai la membrele superioare. E celace grecii numeau crononomia — limbaj al mâinilor.

Spuneam mai sus că actorul în prealabil trebuie să caute să-și adapteze ființa la cerințele teatralii. Aceasta natural printr-o cunoaștere amănunțită a posibilităților pe care nu le dă propriu-ne corp. Stăpânirea mușchilor bucali, faciali, frontali, ai membrilor superioare și inferioare — coordonează orice mișcare dictată de comportamentul intim al personajului. Neînclinat, acolo unde natura e nepunctinoasă sau nu satisface exigența actorului, pentru întărirea unei trăsături, intervine gimnionul, intervine plastica (decor, dans), intervine arhitectonica vocii, care face tocmai pasul de trecere în nefirece, mărturisind conștiința artei.

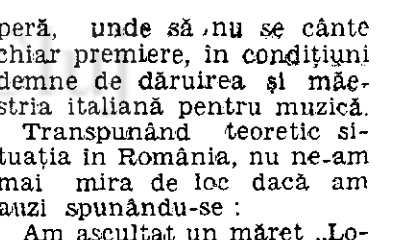
N. ALEXANDRESCU-TOCANI

peră, unde să nu se cânte chiar prelere, în condiții demne de dăruirea și măiestria italiană pentru muzică.

Transpunând teoretic situația în România, nu ne-am mai mira de loc dacă am auzi spunându-se: „Am ascultat un mareț „Lo-hengrin” la Pitești, un covârșitor „Otello” la Tecuci și un „Turandot” scilicet la Tulcea.

Iată organizarea muzicală a Italiei, lată binefacerea în artă ale uriașei propășiri pe care a imprimat-o fascismul în nenumărate domenii de manifestare, desvotare și creație ale poporului italian.

Dar, această înfloritoare viață muzicală este departe de a exista numai în genul muzical liric. Concertele simfonice, cu un număr impresionant de prime audii, recitalul, muzica de cameră, conferința muzicală ținută

IN CURAND

ba apare sub emblema editurii „Publicon” romanul domnului N. Ottescu, intitulat „Homer”. Carte de-o valoare cu totul superioară, lucrarea aceasta nu face decât să continue frumozul succes pe care aceeași editură și obține cu „Soarele răsare noaptea”, semnat de d. Mircea Streinu, unul dintre cei mai eglogosti scriitori ai generației tinere.

REPRODUCEREA

apărută în pagina primă a revistei noastre și intitulată „Scenă casnică” de Vivo Pighio face parte din colecția de zece tablouri ale maestrilor italieni din veacul al XIX-lea, — colecție pe care d. amiral C. Niculescu-Rinaceo a donat-o de curând Pinaco-tecii Municipiului București.

Gestul donatorului vine să întărească o tradiție pe care o cunoaștem de mult, ca expresie a mărinimiei manifestate în atâtea rânduri în trg-cutul nostru.

RUBRICI...

Ca și cele literare, apărute mai în toate gazetele, rubricile teatrală s'au înmulțit în ultimul timp, nu dintr'un scop care să servească în primul rând artei adevărate, și nici măcar actorilor, autorilor sau spectatorilor, ci, mai curând, din rostul — dacă nu prea curios, dar totuși aproape al unor oameni cari vor neapărat să scrie și despre teatrul sau — cum spun — și despre ale teatrului”, așa cum ar scrie despre sport sau bridge.

Toate ar fi bune dacă — și așa — scrișul acestora ar porni dintr-o poruncă a largilor domniilor: cunoștințe temeinice în ale teatrului, cu merit de-a fi cunoscute, ba chiar folosite de cât mai mulți sau — hai fie! — dacă ar înfruni calitatea ocourilor unor constatări cu cinști sprijin de îndreptare...

Dar să nu fie nici una, nici alta, ci numai simple arțaguri svărlite cutărui teatru, cutărui director sau cutărui actor și autor, mai bine s'ar folosi spațiul acela pentru anunțurile... „călătorilor” pierduți, decât pentru rubrici intitulate „culise”, „măști”, „otrăvă”, „fiere”...

CRITICI...

Ne-am spus deseori cuvântul pentru o cronică dramatică prețioasă prin girul semnăturii unui titular, care însemnează și activitate dramaturgică nu numai scris teatral.

Și deseori ne-am referit la autori dramatice cari sunt și buni croniciari, ca d-nii: Mircea Ștefă-

nescu, Alex. Kirăescu, Ion Marin Sadoveanu și alți câțiva.

Nu ne-a lipsit încă dreptea cunoaștere a meritului și față de cei cari fără să fie autori, sunt în schimb îndrumători competenți în ale teatrului prin largile și generative d-lor cunoștințe, cari adunate în pagini de gazetă pot folosi mai mult decât într'un curs sau într'o lucrare tipărită sau jucată pe scenă.

Ne-am arătat însă nemulțumiri atunci când intermării croniciarilor n'au fost la înălțimea titularilor, semnând sciderile. Așa cum constatăm azi în schimbarea dela un săptămânal teatral, care poate să fie un cronicar literar bun, dar nu poate fi un cronicar dramatic atât de bun ca să nu-i simțim lipsa lui Petru Manoliu.

TINERII...

Cu Radu Beligan se pune problema și a altor tineri actori cu talent, cari ajunși acolo unde se găsește azi — firește, datorită numai muncii și priceperii lor — pot face greșeala de-a se depărta de gustul și simpatia publicului, nu numai printr-o activitate scenică incompatibilă cu talentul cunoscut și prețuit de spectatorii,

AFIȘ...

Teatrul Național apropiindu-se de închiderea stagiunii, nu-și mai anunță nici o premieră.

Studio-ul oprește pe afiș pentru tot timpul verii: „O crimă celebră” urmată de câteva număți, deja anunțate de noi: „Lumpatius Vagabundus”, „Cercetări în haine negre” și o piesă finlandeză.

Teatrul „Comedia” anunță o comedie semnată de Nicușor Constantinescu, intitulată „Văstamina M”.

La celelalte teatre se anunță direcții noi în loc de repertoriu nou.

Reținem pe lina prestigiului unui afiș meru nou și bun, „Teatrul Municipal” și „Teatrul Nostru”, chiar acum la închiderea de stagiune, cari și în toamnă vor veni cu același cucieror respect pentru artă.

de adevărați inițiați, de veritabile personalități muzicale și necioșată de vorbitori improvizați și străni de muzică, sunt răspândite pe tot întinsul Italiei cu un binecuvântat belșug.

Nu insistăm asupra programelor de Radio, care au același superior cuprins.

Este evident că nu putem, ca vârsta incomparabil mai tânără pe care o avem în muzică, să urmărim de acum astfel de rezultate. Trebuie să se pornească însă la stabilirea unor începuturi, la întocmirea unei campanii de educare muzicală a provinciei, la purtarea primelor luminițe în întinericul care dăinuiește încă aproape putredinții prin orașele noastre mici și chiar nu tocmai mici.

Pilda mare pe care o dă Italia, în cât de modestă măsură se va putea la început și în cât mai sportă măsură, cu timpul, trebuie urmată.

O așteptăm și ne vom uni oricând cu cea mai mare bucurie celor care se vor strădui să-i găsească drum în țara românească.

ROMEO ALEXANDRESCU

NICOLAE IORGA

În noua bibliotecă „Cartea cu vieți ilustrate” editată de „Vremea”, d. Barbu Theodorescu, unul dintre activil și pasionați publiciști de astăzi, publică o plastică evocare a personalității profesorului Nicolae Iorga. Se știe că d. Barbu Theodorescu este primul care a reușit să dea bibliografia integrală a enormei opere scrise de savantul român. Critica de față, scrisă cu nerv și deplină cunoaștere a omului și vieții sale, reprezintă prima încercare de popularizare a figurii lui Nicolae Iorga. Spre deosebire de „românările” obișnuite în care adevărul se pierde sub eluviile imaginației și retorismului celui care face evocarea, volumul d-lui Theodorescu aduce o surprinzătoare ușurință de lectură rămânând permanent în limitele celui mai riguros respect al biografiei. O carte utilă și antrenantă, prin amănunțul pitoresc și pe care nu ne îndoiim că o vor consulta toți cei care vor să înțelegă viața lui Nicolae Iorga.

IN CURAND

ba apare sub emblema editurii „Publicon” romanul domnului N. Ottescu, intitulat „Homer”. Carte de-o valoare cu totul superioară, lucrarea aceasta nu face decât să continue frumozul succes pe care aceeași editură și obține cu „Soarele răsare noaptea”, semnat de d. Mircea Streinu, unul dintre cei mai eglogosti scriitori ai generației tinere.

REPRODUCEREA

apărută în pagina primă a revistei noastre și intitulată „Scenă casnică” de Vivo Pighio face parte din colecția de zece tablouri ale maestrilor italieni din veacul al XIX-lea, — colecție pe care d. amiral C. Niculescu-Rinaceo a donat-o de curând Pinaco-tecii Municipiului București.

Gestul donatorului vine să întărească o tradiție pe care o cunoaștem de mult, ca expresie a mărinimiei manifestate în atâtea rânduri în trg-cutul nostru.

RUBRICI...

Ca și cele literare, apărute mai în toate gazetele, rubricile teatrală s'au înmulțit în ultimul timp, nu dintr'un scop care să servească în primul rând artei adevărate, și nici măcar actorilor, autorilor sau spectatorilor, ci, mai curând, din rostul — dacă nu prea curios, dar totuși aproape al unor oameni cari vor neapărat să scrie și despre teatrul sau — cum spun — și despre ale teatrului”, așa cum ar scrie despre sport sau bridge.

Toate ar fi bune dacă — și așa — scrișul acestora ar porni dintr-o poruncă a largilor domniilor: cunoștințe temeinice în ale teatrului, cu merit de-a fi cunoscute, ba chiar folosite de cât mai mulți sau — hai fie! — dacă ar înfruni calitatea ocourilor unor constatări cu cinști sprijin de îndreptare...

CRITICI...

Ne-am spus deseori cuvântul pentru o cronică dramatică prețioasă prin girul semnăturii unui titular, care însemnează și activitate dramaturgică nu numai scris teatral.

Și deseori ne-am referit la autori dramatice cari sunt și buni croniciari, ca d-nii: Mircea Ștefă-

AFIȘ...

Teatrul Național apropiindu-se de închiderea stagiunii, nu-și mai anunță nici o premieră.

Studio-ul oprește pe afiș pentru tot timpul verii: „O crimă celebră” urmată de câteva număți, deja anunțate de noi: „Lumpatius Vagabundus”, „Cercetări în haine negre” și o piesă finlandeză.

Teatrul „Comedia” anunță o comedie semnată de Nicușor Constantinescu, intitulată „Văstamina M”.

La celelalte teatre se anunță direcții noi în loc de repertoriu nou.

Reținem pe lina prestigiului unui afiș meru nou și

Note românești

Confesiuni

NOTE ITALIENE

INTERESANTE SI SEMNIFICATIVE

sunt interviurile pe care le la d. Vasile Netea d-lor Dan Petrasincu, Radu Tudoran și Constantin Noica. „De vorbă cu scriitorii tineri”, pagina d-sale din *Vremea* (23 Mai 1943) nu este numai de tot felicit inspirată, ci va duce, suntem siguri, la fructuoase discuții și luări de atitudine creatoare.

NOII MEMBRI AI S.S.R.-ului

aleși în adunarea generală din acest an sunt: Matei Alexandrescu, Paul Constant, Ovidiu Denusianu, Ion Frunzetti, Valeriu Mardare, N. Mihăescu, Teodor Al. Munteanu, N. Petrasincu, Ioana Postelnicu, Al. Raicu, Eugen Todde, Ștefania Velisar, Iulian Vesper și Ștefania Zottovicianu-Rusu.

LA CERNĂUȚI S'A CONSTITUIT

Cercul „Bucovina Literară” cu menirea să orienteze pe toți cei ce simt pușdîn în ei florii creației literare și artistice. Conducătorul acestui nou cerc este apreciatul scriitor bucovinean George Drumur. Nu ne îndoiim că revista „Bucovina Literară”, foarte activă în ultima vreme, va lansa nume noi și mai ales mai nădejdi.

O PREȚIOASĂ CONTRIBUȚIE

la cunoașterea c viziunilor antice ne-o dă d. C. Gerota prin volumul d-sale *Aspecte ale civilizației clasice*. Apărută în editura Casei Școlilor (1943), cartea se adresează, în primul rând, cetitorului care mai crede și în alte valori decât cele izvorâte din crâncenul materialism împotriva cărui se dă, astăzi, o luptă fără precedent.

C. MUNTEANU, AUTORUL

Cântecelor pentru fata bătrână (București, 1937), a ajuns cu Grohotiș, la a doua calegere de versuri. Sufletul d-sale, răzvănit acum jase ani, pare a fi cunoscut liniștile pe sub care trece toată noaptea ca pe sub niște furci cadine, lăsându-se de vers sau ferindu-și se iremediabil. Grohotiș (București, 1943) cuprinde poeme ca acesta: „Iată aci hotarul între oraș și zări; Miroase lutul roșu și a rod și a depărtări; O undă nămirată psalmodiază marca Suflete care umple, în larguri, depărtarea. La orizont imbie privirile un sat, Prin ceața autumnală, ca un albastru fum; Ascultă cum suspină ogoarele și cum se năvăle simfonia pământului arat. Nu e desigur, numai atâtă cât ne pare, Un dor nemăplinit, nenorocitoasă stea, Tristețea-ți ca o apă iubită, și a mea. Ci din adânc o creangă de umbre și mai mare”. (La marginea orașului).

D. PREDA SAVU NE TRIMITE

din Craiova un volum de Poeme de pe front (Gând și slovă oltească, 1943). În cele cincizeci și trei de bucăți versificate strigă, după expresie personală, c nelcezi și trei de momente din viața de oștan a d-lui Preda Savu. Nu înțelegem de ce tocmai războiul care-l pune pe tot lupătorul față în față cu realitatea cea mai nădă pe care o putem cunoaște, duce la atâtă și atât de lamentabile clișee literice.

„DESLEGARE DE TRECIU”

se numesc poemele d-lui Constantin Sincu (Edi. Viața Literară, 1942). D-sale le închină primei d-sale dragoste, iar această dragoste nu poate fi decât Alice: „Alice, — numele și chipul tău sunt rupte din vis? — Fărul, maldăr de soare sîrbătorindu-ți umărul; — mâinile tale, — își leagă nălniștea în note muzicale; — mersul, — are cadenta în care Dante își făcea versul. — Alice, — numele și chipul tău sunt rupte din vis!”

SĂ FIE PROGRAMATE RÂNDURILE SCRISE

de d. Gherghinescu Vania din caietul de poezie Claviatură (Anul doi, numărul trei, 1943)? Apreciem în mod deosebit dragostea de vers a idealistului Gherghinescu Vania. Cât de mult ar câștiga însă Claviatură dacă, din înmănușarea prietenească a unor frumoase dar inegale poezii, ar deveni antologie, cât mai sever pretențioasă, a poemelor celor mai bune publicate, trimestre de trimestru, pe tot întinsul țării. În afară de faptul că ar câștiga mult mai mult în prestigiu, Claviatură ar deveni o singură și căntată tribună de lansare a poeziei bune. E o sugestie

DIN NUMĂRUL PE MAI

al revistei Orientări splem a aceste puncte de reper: „Caracterul social marcat al războiului actual reiese cu evidență din toate discuțiile de natură socio-economică ce se întreprind fie în țările Axei fie chiar în grupul advers, sorite să definească o nouă stare a societății, înainte ca luptele să se fi încheiat. (Victor Popescu, Caracterul social al războiului). „Anunțurile evenimente sociale și politice au creat o aglomera-

de procese și pentru a se reduce numărul lor, s'a spus că s'a creat o procedură rapidă, care în realitate, este o procedură mai mult anti-juridică, deoarece s'a recurs în primul rând la decăderi, la restricții, la formalități care, mai degrabă, prejudiciază pe reclamanți, decât să le înlesnească valorii carea drepturilor. Crearea de termene fatale, de nulități, de anulări, de prescripții, de principii religioase, etc., a dat procedurii judiciare caracterul cel mai formalist posibil, cel mai anti-juridic, cel mai nedrept”. (George Sellen, Este procedura judiciară inutilă?)

„Trebuie să remarcăm astfel că arhitectura rămâne opera cea mai grandioasă pe care omul a făcut-o în complectarea naturii. Ea caracterizează cu mult mai puternic decât limba, obiceiurile și portul, un popor, o regiune sau o epocă. Este forma cea mai expresivă a sensibilității și a năvnelor de gândire al unui popor”. (Dan Cotaru, Arhitectura, tendință a omului către frumos).

„Conștiința profesională, acest imbold launtric care ne cere să împingem noțiunea de calitate dela elementele esențiale până la cele mai mici detalii și componente ale operii executate și a o dori impecabil sub orice unghi ar fi privită, este un factor de crucă a importanței al oricărei creații. Să ne impunem deci mai multă conștiință profesională, și aceasta nu numai pentru că rezultatele ar fi avantajoase pentru comunitate ci și printr'un oarecare egoism, ca prin satisfacție le superioare ce le dă, de ordin comparabil cu cele artistice, să combatem valul de materialism și obscurantism în care, dacă rămânem indiferenți riscăm să ne scufundăm (Radu Oroveanu, Abilitate și conștiință profesională).

„Noutatea cugetării lui Paul Valéry constă din jocul ei liber și din spiritual de aventură care-i îngăduie să-și ofere bucuriile mereu improspătate ale unei priveliști ferice, lui însuși destinată, fără preocuparea și în absența oricărei public”. (Mihai Nădău, Paul Valéry și idealul omului total).

DIN NUMĂRUL PE MAI AL REVISTEI

Cândirea reținem colaborările d-lor: George Gregorian (Regele), Teofil Liacu (Aureole), Sabiu Velican (Frumosele) cât și traduceră cersă pe care o face d. Vintilă Horia din Georg Trakl, — cea mai bună d' câte s'au făcut la noi d'in lirica acestui mare vizionar austriac. D. Nichifor Craiu, directorul revistei, scrie despre Fămul german.

KALENDE, REVISTA DE PREOCUPĂRI LITERARE

a d-lui Vladimir Streinu, nu poate fi decât excelentă căd vreme se bucură de contribuții ca ale unor I. Petrovici, Basit Munteanu, Hortensia Papadat P. Bengescu, Adrian Marino, Ion Diacu Xenofon.

„VOAĂ, VINOATELOR

sau nevinovateelor, Singurul meu gând uman vă închin, Fîndcă vă vreau, vă doresc și vă iau: Cu vrere, nevrere, cu chiot sau chin, Cu vrere, nevrere, din sânge vă iau sau vă dau. Ca să fiți trecut și vitor vieții. Siu-gă și cap bărbăților; Cu mîntea mai puțin, dar mai ales Cu inima voastră, femeilor”. Versurile acestea le iscălește eseuist antisecist Gh. Noveanu în Bucovina Literară (23 Mai). Vorba ceea: Incerocarea moarte n'are. Numai că d. Gh. Noveanu b'ate șauia și u face poezie. Păcat de d-nii Maxim-Burdujanu, C. Loghin, Aurel Vasiliu, Traian Cantemir, George Drumur și păcat, în primul rând, de talentați începători ce-și contemplant imaculatele debuturi alături de astfel de e-lucubrării.

PLIN DE NERV ESTE ADEVĂRAT,

dar nedrept și chiar răutăcios până la nepolitici și răboiul pe care-l gîrează revista. Gînd și slovă oltească. Acestea, bine-înțeles, în raport direct cu valoarea literară a colaborărilor, cu cari își gratifică publicul cetitor

FOARTE BUNA

e revista literară *Contrapunct* din Sibiu. Păcat că apare de tot rar. Aceleași cuvinte de apreciere aducem și Graiului Românesc din Timșoara de sub direcțiunea d-lui Const. Jalea, deși nu împărtășim cele scrise în „cazul d-lui Camil Petrescu”.

PĂȘIND ÎN CEL DE AL 17-lea AN DE

aparține, Revista Scriitoarelor și scriitorilor români e, totuși, mai tînerescă și mai aproape de realitatea noastră literară decât foarte multe consurori. Meritul, credem, îi revine d-nei Aida Vroni. Și nu e un merit oarecare faptul că reușește să te îndrăgășească înaintea cetitorilor tăi cu un material așa de bine selectat încât nici cei mai declarați neprieteni să nu-ți poată aduce reproșuri serioase.

RECOMANDĂM

cetitorilor noștri studiul Idele lu Rilke despre artă pe care îl publică d. Edgar Papu în luminoasă și voluminoasă revistă leșeană *Cuget Moldovenesc*. (Iasi, Martie—Aprilie 1943).

DIN DEVA ȘI DIN PLOEȘTI

primim câte o revistă scrisă de profesori și elevi de liceu. Știu, revista liceului Decebal din Deva ne-a impresionat prin contribuțiile dela pagina profesorilor Curierul Liceului S-ții Petru și Pavel din Ploiești prin contribuțiile elevilor. Știu e o revistă savantă, Curierul o adevărată prisa-că literară. Amândouă excelează prin preocupările cătoro li se dedică, dar și prin colaborări originale. Ne-a plăcut și ne-a impus partea finală din Curier, parte ce dovedește că elevii noștri sunt la curent cu scrierul românesc și, mai ales, pregătiți a-l înțelege și discuta în mod competent.

V. JELERU

Iubesc cântecele mari, oceanele lor împărătești Viscolite, sfășiate de sfinte furtuni, Imensități, intensități de ape stramii Din care nu mai poți să te trezești.

Ce înalte freamăte, ce limpezi răiur' Feste noianul de întrebări, de jos, Când dincolo de culmi, de dincolo de umbre, Își sule cerul palii crimi de os!

M'apasă răsul veșted al amiezii Sub despletita zărilor fereastră. O, singura, nămintată seară, În care-ade stingerea, albastră!

AUREL CHIRESCU

Rugăciune de greu păcat!..

Doamne, trece-Mă'n uitare — rogu Te!

Într'o noapte de ninsori, îngerii Mi Teau cântat, Omule!

Dar zilele s'au răsurnat tăvălug greu peste dorul meu.

peste plânsul meu, peste vzul meu, peste aducerile, toate, aminte...

Cerurile s'au fcut deschis paloșe de foc. Gonit d'n loc în loc cu dorul meu cu plînsul meu.

cu aducerile, toate, aminte — am zăbovit în noaptea acersată de plîns.

Doamne, mi-e sufletul plîn de Tine! Dar ce folos? Ingerii s'au desprins de mult de mine și demoni; mă cheamă'n abisă.

Drumul e vechiu acum... La ce Te-ași mai ruga de iertare? Păcatul în care m'au închis n'asteapță mîntuire.

Inima mi-e neagră și cugetu'ndoire.. Doamne, Lasă-mă să intru în uitare!

EUGENIU V. HARALAMBIE

Amurg în vâltoari

Amurgul aruncă pe mare O plasă imensă de soare Și cântecu-mi prinde în meajă Cu sunorii de moarte și vrajă.

Pe țărîm singuratic mă plimb — Cu niciun cuvânt nu mă schimb. Vapoarele'n larg scufundate, Mi-s visele mele uitate.

Cu viața'ntr'e vânturi ascult Cum crește al vremii tumult, Cum seacă amurgu'n vâltoari. Cu pasări și algi vânători.

ION SOFIA MANOLESCU

DIE INSEL se intitulează poemul pe care traduce Harald Krasser din ION PILLAT, publicându-l la loc de cinste în anexa literară a hebdomadarului DAS REICH (16 Mai 1943). Ca și în originalul românesc, versurile poemului nostru își păstrează și în versiunea germană întreaga frumusețe clasică. Transcriem ultimele două strofe:

„Amphoren füllen sich mit Silbersehnen: Am Strande spülen Mädchen ihren Leib. Es badet, sanft umschungen vom Kristall Der Flut, Nausikaa im Dämmerdchein.

Wo ist dein Boot, Odysseus? Senke dort Den Anker; in der Bucht Geborgenheit; Klassisches Land gewährt Unsterblichkeit, Und was Homer einst sang, Klingt ewig fort!”

IN ZIUA DE

sapte Iunie, anul acesta, se împlinește o sută de ani dela moartea trupească a lui Friedrich Hölderlin, unul d'n poezii cel mai mari al lumii. Notele germane din numărul viitor al revistei noastre, îi vor fi dedicate în întregime. Acij îi'em să înemăm câteva date biografice. Friedrich Hölderlin s'a născut în ziua de 20 Martie 1770 în Lauffen pe Neckar. A studiat teologia la universitatea d'n Tübingen, orș unde a și murit. Materialismul și moralismul poetului acesta, curat ca ingerii cerului, a avut parte numai de suferință. Sufărînță l-a fost pâinea de meditație în

TRAIAN CHELARIU

NOTE ITALIENE

FIGURA LUI NICOLAE IORGA găsește o largă și prețioasă evocare în articolul închinat Mare-lui Român de către A. SILVESTRI GIORGI și publicat în numărul din 28 Februarie a anului curent în paginile săptămânăului „Meridiano di Roma”.

Autorul, un bun cunosător al mediului în care-a trăit Nicolae Iorga, relevă, în special aportul pe care l-a adus acesta literaturii române, nu în calitate de istoric literar, ci de scriitor. Istoricul Iorga coplescește pe autorul de literatură și mulți uită că, pentru întregirea profilului uman al unei apariții epocale ca cea a lui Nicolae Iorga e nevoie de cercetarea tuturor domeniilor pe care le-a cercetat acesta. Scriitorul, istoricul literar, criticul de artă, omul politic, criticul nu sunt decât fețele multiple ale istoricului, care, întregit astfel, capătă o mai adăncă semnificație.

„Opera lui Nicolae Iorga — spune Silvestri Giorgi — m'a făcut să mă gândesc la grandioasa masă a unei catedrale din care se ridică, îndrăpente spre cer, obeliscuri de aur. Este, în multiplicitate și minunată activitate a acestui om, o singură direcție, fundamentală: cultura enciclopedică și sinteza universală a istoriei umanității, alături de studiul migăloș și îndrăgănit al unei scurte perioade istorice”.

După o scurtă dar caracteristică biografie, autorul se oprește asupra popasurilor făcute de Nicolae Iorga în Italia, insistând asupra culturii pe care l-a avut acesta pentru frumoașă peninsula mediteraneană și subtilizările ecurilor pe care aceste popasuri lea avut în țărca amintirilor lui Nicolae Iorga.

Transcrie, traducând, unele pasagi din: „O viață de om, așa cum a fost”.

„În trecut — încheie A. Silvestri Giorgi — pe care l-a cunoscut ca pușini alții, Nicolae Iorga privea spre îndepărtatul viitor cu ochii săi clari, cerceători, și în viitorul acela, cu toate că experiența nu fusese întotdeauna fericită, credea pentru călădă a încredere în forța imanență a valorilor spirituale, pentru destinul omenesc”.

In „PIAZZA NAVONA din Roma a avut loc prima mostră dedicată aceleiași renumite piețe de către „Institutul Regal de Studii Romane”. Mostra a constat în reeditarea istoriei acestui colț din Cetatea Papilor cu ajutorul monumentelor care-au îmbogățit-o în trecut și în prezent: biserică, palate, fântâni. S'au dat amănunțite, prin documente, asupra serbărilor pe care le-a văzut, de-a lungul secolelor, insistându-se cu predilecție asupra „gostrii” din 1654, organizată de unul din principii „casei Barberini”, asupra jubileului din 1650 și a serbării organizate în 1759 cu ocazia nașterii prînzului moștenitor al Franței.

Mostra a fost împărțită în trei secții: una așa numită iconografică, prin care s'a urmărit ilustrarea operelor și a evenimentelor, cuprinzând opere de artă inedite ca și cea cunoscută deosebit de bine a lui Bernini pentru fântâna „Fluviilor”, o a doua secție, documentară, cuprinzând ordonanțele date de administrația orașului în cecece privește târgurile, mărfurile și distracția cetățenilor, iar în ultima secție au fost puse la dispoziție publicului interesat numeroase cărți și documente relative la însăși evoluția pieții.

Ceace nu s'a putut demonstra în cele trei secții, s'a menționat cu multă grijă și pricepere în ELRA GERLINI: materialul din catalogul expoziției, întocmit de care e ridicat fiecare monument, istoricul lui, planurile diferiților arhitecți, cât și o amplă bibliografie.

La 9 Mai s'a inaugurat în Roma „Quadrinella”, într'un spațiu mai restrâns ca în alți ani, dar bazată pe aceleiași principii caracteristice. Alegerea operelor expuse a fost mai severă și poate, mai judicioasă.

LUCIA DEM. BALĂCESCU CONSTANȚA TUDOR

SALONUL OFICIAL ȘI ALTE EXPOZIȚII

III

Incheind în acest număr cronica privitoare la Salonul Oficial, ne vom opri câtva timp încă la pictură, pentru a trece apoi la sculptură. Camaradul nostru LUCIAN GRIGORESCU expune și el aci, cu o pleiadă de elevi sau mai bine zis discipoli, dintre care relevăm pe LOUIS SCHERRER care i-a furat și el acei roșu „vermillon” specific, înghetând o natură moartă cu reale calități. Cercetată de aproape, își arată o delicată sensibilitate a reținei picturii, care percepe raporturi fine între obiectele prezentate, cum e de pildă cutia joc de dame, din stângă tabloului. Apoi semnala natura moartă cinetică a domnului MUSCELLEANU, care dovedește o serioasă și curajoasă încercare de a ieși din făgașul maestrului și de a se exprima personal. N'am putea adăoga aceleși lucru despre COCA MEȚIANU care rămâne tot fidel rețetelor profesorului și care ține morțiș să se exprime în portrete. Acela, prea bine reprodus în catalog, nu corespunde cătuși de puțin realității plastice care este mult „em-decăr”. Atât timp cât domnia-sa nu-și va cântări pasta cu dramul și nu-și va construi capetele și trupurile pe care ni le înfățișează, nu va putea duce această ingrată latură a plastice la bun sfârșit.

Cine însă, este pe cale să-și realizeze deplin personalitatea, folosind în decurs de un an o serioasă experiență e GEORGE VANĂTORU. Peisagiul din parcul Carol după ploae, este o etapă a peisagiului românesc, un admirabil popas arătând posibilitățile „de grande classe” pe care un talentat mînuitor de penel le poate da atunci când ascultă de simțirea-i proprie, dublată de o judecată fermă. În același timp, putem vedea ce poate da o prive-liste dela noi, considerată banală (căci cine până acum a mai pictat parcul Carol?!..) transformată de pensula unui artist. Privind pictura, evoci cele mai minunate grădini străine, pare chiar dintr'un ținut fabulos.

Dacă n'ar fi fost așezat (cine știe, dacă nu ostențativ) între acele două violente pânze ale lui GORE MIRCESCU, portretul poetului Jean de Leserșy (ca un biet Ișus, între două tălhăroaice), a doua pânză a lui GEORGE VANĂTORU ar fi fost desigur cel mai bun portret al Salonului.

Acele alburi gănuose ale pânzelor lui MIRCESCU, literal își dau o palmă peste ochi, împiedecându-te să gusti muzicalitatea paletei lui VANĂTORU. A trebuit să repetăm de trei, patru ori vizita noastră la Salon, pentru a putea pătrunde în inima acesteia: pânze ale cărei calități de nobletă, de construcție și de acorduri grave, ne scăpau. Ce drum a parcurs pictorul VANĂTORU dela expoziția domniei sale de anul trecut!.. Ce interiorizare a artei sale a reușit! Confruntate, cele două bucăți dela Salon cu restul producției picturii dela „Căminul Artelor” (floriile de pildă) sau dela „Prometeu” (Expoziția Peisagiului) rămân mult deasupra acestora din urmă.

Sculptura este dominată de personalitatea sculptorului CORNEL MEDREA care între alte opere de deosebit interes, ne-a ținut în loc în fața nudului adunat ca'ntr'un oc, formând un bloc rotund, din

care mâna dreaptă cu degetele ei întinse este singura precizată, restul din ambianța învăluită a restului învăluire aparentă, ascundând forma mereu prezentă sub modelare. Progresele înfăguită de D-na ADA GEO, mi se pare eleva domniei sale, nu ne-au scăpat nici ele. Am remarcat, bine înțeles nudul sculpturii lui I. JALEA, al cărui cap tăiat cu dibăcie ne-a oprit. Întreaga figură se desprinde valoros în mijlocul primei săli. Bietele sculpturi din „sala de sculptură” sunt în genere sacrificate din cauza luminei dezastruoase. Vom pomeni cu tot regretul de a nu vorbi mai pe larg pe MILITZA PETRAȘCU pentru *Pavara*, un cap prea frumos în piatră, voim să-l credem față directă. Apoi pe ZOE BAICOIANU, ION IRIMESCU, ION VLASIU, ȘTEFAN BAȘAN, CORNELIU THEMELI și alții al căror nume ne scăpă.

GHIȚĂ-COLIBAȘI

„Căminul Artelor” înfățișează o bogată expoziție a FLORILOR mai abundentă ca cea de anul trecut, tablourile — din păcate — plîmbându-se și pe jos. Această profuziune de tablouri înflorește și puțin cam obositoare, de ce să nu o spunem, mai ales că mai toți expozanții nu și-au bătut prea mult capul să scoată toate aceste flori, toate aceste buchete din comun. Sunt desigur colorii frumoase, prea frumoase și toate frumoase și apoi avem impresia că THEODOR PALLADY ar putea, dacă ar binevoi, să ne dea o cantitate triplă, cuadruplă de naturi moarte cu plante sau flori tot atât de bune, tot atât de pușe la punct ca cele dela „Cămin”, o cantitate incommensurabilă, așa încât să ne sature până la refuz.

Și, de fapt, poate că nimeni din acești expozanți (exceptăm clasicii, nu tocmai perfect prezentați, ah! unde e uloica lui Andreescu din col. Darvari sau aceea a prof. doct. Argeșescu?) nu s'au încumetat să încerce „portretul” unei flori, să intre în caracterul său particular... Trebuie, totuși, să notăm un nume feminin, bucurându-ne de reparația lui în expoziții, numele unei pictorițe serioase, de cultură deosebită și factură foarte personală, numele ELVIREI GEBLESCU ai cărei tranșafiri în enormul vas verde, au

reușit să aibă o tonalitate proprie, o invenție în desen și'n concepție puțin comune. Opus ei prin temperament cu totul diferit este buchetul pictat pe sticlă al MAGDALENEI RĂDULESCU în suave alburi și rozuri de culoarea cărții, amintind ca așezare pe acele ale vestitei „Séraphine”. Relevăm apoi micul smalt albastru al lui TUCULESCU, proaspetele închipiri ale lui VLASIU și cele trei noi venite bucăți ale lui CIUCURENCU, Domnia-sa, din feridre își coboară tonul paletei, reunindând la aceste trâmărișuri deschise, diafane, poetic-vapoare ca cea a lui Nicolae Iorga e nevoie de cercetarea tuturor domeniilor pe care le-a cercetat acesta. Scriitorul, istoricul literar, criticul de artă, omul politic, criticul nu sunt decât fețele multiple ale istoricului, care, întregit astfel, capătă o mai adăncă semnificație.

LUCIA DEM. BALĂCESCU

„ÎN MAI, CÂND ROZELE 'NFLORESC“...

MOTTO: Vine, vine primăvara
Se așterne toată țara
Floricele pe câmpii... etc.

— Mic reportaj de sezon —

de COCA FARAGO

Hotărât, primăvara nu se mai poartă nici anul ăsta. Pomii au înflorit și înmugurit pe „n. v.“, petalele stânjenilor sunt spulberate de vânt, ca niște frunze oarecare și galbene, firele de iarbă stau în apă până 'n gât iar tu, sărman ținător de minte al primăverilor

lelor asimilate metodic, pe de-o parte în cadrul preocupărilor tale scolastice și urbane și pe de altă „după ureche“, între notarele peregrinării tale recreative și rurale... Dacă nu reușești, numără-ți degetele de la mână cu „da“ și „nu“. Admițând că ultimul cuvânt nu a fost cel anticipat în forul tău interior, repetă experiența cu degetele picioarelor, cu picioarele scaunelor, cu pereții camerei și colțurile acestora și tot așa, până când ajară începe să plouă iar îndăuntru, ceasul arată minutele ce au depășit ora la care funcționarul de serviciu a ridicat condaica...
— Da ce faci, Mihăiță? N'aveți birour astăzi?

— Ba da.
— Păi cât e ceasul?
— 7 și 15, trecute.
— Vai de mine! Cum de-ai întârziat în halul ăsta, că doar ne-am culcat destul de devreme...
— M... de...
— Nu care cumva ți-e rău?
— Ași!
— Atunci ce ți-e de te plimbi așa prin casă, în loc să te fi spălat și îmbrăcat?
— Așteptam să se aleagă vremea.
— Doamne ferește! Om în toată firea, să-ți pierzi tu punctualitatea taman acum, când ți-a promis merite raționale!
— Exceptionale, dragă, învață să vorbești...

— ... și când proiectam și eu să-mi cumpăr niște sandale d'alea fără toc, fără spate și fără vârf, de care și-a luat soră-mea cu toate că e nemăritată...
— Te rog să nu-mi plângi Luni, cu noaptea'n cap, că-mi merge prost toată săptămâna...
— Pardon, azi e Marți.
— Ba e Luni...
— Ba e Marți, că ieri Luni, a fost 10 Mai, de ți s'a năzărit că a fost Duminică.

Hai, îmbracă-te și pleacă. Ai să le descrii că mi-a venit mie rău și n'aveai cu cine să mă lași, până ce mă trezesc din leșin...
— Cu ce să mă îmbrac?
— Da ce, Doamne iartă-mă!, ești copil în fașe, ori te-ai zăpăcit parcă ți-ar fi dat cu maul în creștet?

— Fir-ar să fie de Mai, chiar că parcă mi-a dat una între sprâncene...
— Pune-ți hainele de le-ai întors anul trecut, ia bocancii și pălăria care tot vrei s'o duci la curățit, că umbrela am împrumutat-o nașicai, aseară, că se pregătea de furtună...
— Și dacă se face frumos? Bine o să-mi șadă cu bocancii și 'n costumul „lână 'n lână“?
— Ei, n'ai decât să renunți la bocancii.
— Pofim?! Să bălăcesc pantofii de-abea reparați? Eu găsesc banii la răspântie?
— Pune-ți galoșii.
— Păi... merge galoși. în Mai?
— Merge, parol, dacă e apă din cale afară.

Să mor dacă m'ai scoate din casă fără cismuțe, pe o temperie ca asta!
In cinci minute, te-ai deghizat, ai mâncat pâine cu unt și ai coborât cele trei etaje — pe jos, fiindcă liftul e în reparație. Dar pe când aștepti tramvaiul, fericit că la ora asta n'are să fie aglomerat și vei putea citi și tu în ziarul domnului de alături, o nemişcată strălucire decolază la picioarele-ți îngaloșate și-ți redai seama că stofta antebelicilor haine și-a conservat calitatea britanică, deoarece te transfigurezi de căldură. Vrand să eviți nădușeala, răceala, ridicolul și toate celelalte, dai fuga până acasă (cum faci colțul), să te schimbi... In cinci minute și-ai aruncat galoșii, te-ai certat cu nevasta, te-ai azvârlit în costumul „fantezi“ plătit pe sfert, ți-ai rupt șiretul dela pantofii și te-ai inapoiat în stație. Inșă paralel cu tramvaiul, sosește o aripă de umbră amenințătoare și — bine c'ai apucat să te urci! — până să scoți bilet, răpăitul ploii începe mai formidabil decât adineauri. O fetiță cu ghiozdan deschide o carte, parcă anume într-o a-ți zgândări atenția. Te strecoi până într'acolo, te proptești de omoplatul controlorului și pe ce-ți căzură ochii?

„Ziua bună se cunoaște de dimineață“. Te necăjești la superlativ, cobori la prima oprită, te urci în tramvaiul cu direcție opusă și curvând, înghetați și rebegit, alergi către casă (doi pași dela colț încoloi!), să te preschimbi de hainele intrate la apă...
— M'ai scos din sărite, se lamentează consoarta. Unde te mai duci acum la 10 și 10?
— Unde? răbufnești, trântind ușa, ca în zilele mari, de discuție pe chestia unde-tem-nului și a ciorapiilor de mătase naturală.
Să-ți cumpăr dumițele pantofii ca ai soră-ti...

copilăriei și adolescenței tale, contemplând priveliștea ca de zile ale Babei, te nedumirești asupra opiniei publice care, uitându-se în calendar, exclude purtatul galoșilor și-l condamnă pe acel al gulerului îmblănit și ridicat, prescris în codul manierelor vestimentare din vecinătatea Crăciunului... Soba, — rece, bine înțeles —, te infurie de parcă n'ai avea lemne, te pomenești fredonând „O, Tannenbaum“ și sorbi srogatul de ceai cu nesațul întorsului dela sănăuță... Mult mai lesne observi umbrela din capul altuia decât rămărica de liliac dela propria-ți butonieră și așa, cândva, parcă suspendat de-un fir de ploaie și legănat de vuetul streșinilor, cu fruntea în mână răzimată, ai ca și adormit, sărman de tine, deși tocul pe care-l ții în dreapta nu-i de ghiat, nici de pantof iar scaunul pe care stai nu e cătuși de puțin trepid, și de loc barbar. Această noapte limpede de Mai, te predispuie mai curând la toropeală de mătă, decât la deliruri sociale și coreografice. Cât privește pașnicile-ți îndatoriri către „Universul literar“, ele își desvoltă proporțiile pe același calapod cu suvenirul ultimei penitențe sebestice, săvârșită pe platforma dindărăt a tramvaiului 5, luat dela „Regală“ în jurul orei prânzului bucureștean (3 fără 10) — convenind că la urma urmei, așa se scrie istoria...
Pentru stabilirea devalorizării frumoasei luni Mai, cântată de toți poeții, pictată de toți pictorii, auzită și văzută de nenumărate filme botanice și zoologice în cadențele și nuanțele și armoniile cele mai roz-albe cu puțință, trecerea la precizări se cere indeplinții mai grabnic decât în planul tău ce prevede: 1) aprofundarea quasi talmudică a ortografiei cuvântului, 2) extazul în fața soarelui, dela răsăritul până la asfințitul său, 3) descrierea Indușierilor generale, de la mic, până la mare, dela munte până la mare, dela vierme până la astru, dela carul cu boi până la Carul Mare... 4) vizite băgătoare de seamă, în principalele porturi bucureștene puse la dispoziția invizibililor corăbii cu trandafiri, gărgărite, tonuri și toane amarnic visate dealungul iernii (Cișmi-giul, grădina botanică, parcul Carol, șoseaua...), etc.

Rivalitatea calendarului cu barometrul, iată, ți-a zădărnicit intențiile și ți-a dictat această introducere, însealată pe reminiscențe altimneteri de cum le pregătise bătaia tâmplii tale predispusă la încărunțire prematură.

ZIUA BUNĂ SE CUNOAȘTE DE DIMINEAȚĂ

Te scoli, pentru că n'ai încotro. Te apropii de fereastră cu o timiditate mai mult decât comică, parcă ai deschide-o și parcă nu, (geamurile camuflate îți impun rezerve și menajamente ca vis à vis de somnul vreunui membru al familiei), aluneci pe gânduri preț de 10—15 secunde și deodată, îndrăznești.

Razele soarelui dimineții tale și ale Mai-ului sunt „ultra scurte“. Dacă invenția casei-ului cu etaje ar fi rămas nebrețată, degetele divinului bulgăr de foc n'ar putea spune că se încumetă orișicând să pipăie pământul citadin. Povestea cu muntele și Mahomed, — muntele presupus inamovibil —, a dat avânt arhitecturii, căci dacă firele de lumină nu ajung la acoperșuri, apoi acestea se duc până la dânsule.

Primăvara (ari) anului 2000, va fi întâmpinată, probabil, de miriști, ogoare, vii și grădini suspendate... iar cea următoare nici nu va mai cutreera pământul, de oarece numitul, proptindu-se în alpinisticele cârje ale civilizației de nevoie, își va fi mutat întreg domiciliul acolo, unde anotimpurile e unul și același, lumina veșnică și felurile roade în toată a lor plinătate...

Sărman ținător de minte al trecutului primăvăratece valuri, ce demon ți-a șoptit să te dedai la cugetări în această nesincărată, tulbură dimineață de Mai? (în care, ca 'n toate diminețile tale, trebuie să te gândești să-ți dai tributul autografic în condică și pe urmă să te iei dela toate prizele tale particulare și să te confunzi cu programul cotidianului tale îndeletniciri...) gândeste-te, mai bine, dacă te poți ori nu aventura să „ieși“ fără umbrelă ori să-ți uiți pardesul în dulapul în care hainele de primăvară și-au însușit vraja florilor presate în albumul cu vederi de pe Coasta de Azur ce ți-a servit — ca, odinioară, Creatorului, corpul delict al anatomiei încă tânărului Adam — la desabstractizarea idealului tău turistic... Fii prevăzător. Cântărește optic prezența nouășilor dincolo și dincoace. Fă-ți o idee cât mai corespunzătoare formu-

mai recomandabile mai ales în epoca de creștere a lunii. Să profităm de darurile binecuvântatei primăveri care ne pune la adăpost de preparatele chimice. Unde mai puneți că în feul acesta realizăm economii și ne păstrăm tinerețea până la a-dănci bătrâneje...
Lăcrămoșoara D. — Ploiești: dacă vrei să pari mai înaltă și nu suporti nici-o felie în plus la tocuri, încercați să pașești natural mai mult pe vârturi și nu-ți alege partenerii la dans decât pe acei care sunt mai scunzi decât d-ta. Veți obține satisfacțiile dorite.
Anna-Marie, Giurgiu: trimite-mi fotografia. Poate că figurii d-tale i se potrivește nasul aquilin. Ca să nu-ți mai rozi unghilele, ja bai de mâini cu pelin și julgi de naftalină.

„PENTRU DVS. DOAMNA, PENTRU DVS. DOMNIȘOARA“...

A fi frumoasă prin „Elida“ și a nu ști să te bucuri de avantajele pe care ți le oferă cea mai subtilă și fermecătoare din cele 12 luni ale anului, este o crimă față de tine însăși și de societatea în care trăiești. Înainte de orice, femeea trebuie să-și cultive aparențele prin care se impune ca un „ce“ necesar preluferdeni. Deci, cum aude că au răsărit castraveții, ea se grăbește să-și procure această binefăcătoare legumă și fără multe ezitări, o curăță de coji, o toale în felușe subțiri și și-o distribuie pe obraji, cu ajutorul unei fine legături de pânză de în păstrată de preferință la loc uscat și toțuși umbros. După aplicarea măștii, caută să nu se mai gândească la nimic, spre a nu-și crîspa muschii feței. Se recomandă somnul și anume somnul fără vise, din aceleași motive. Astfel, în interval de câteva ore, sucii de castraveți pătrunde în porii tenului, destinându-i și împrumutându-le toate proprietățile sale de prosepime și vitaminizare. Se sătă așa, în stare de voită odihnă, până când suprafața obrazului își recapătă temperatura dinainte, umiditatea evaporându-se, apoi, cu un pământul mult în lapte de alune a-

mericane, se apasă flecare porțiune, insistând în ungherele mai expuse săbrăciturilor, ca: împrejurul buzelor, împrejurul ochilor și rădăcina nasului. Întindem pe deasupra un strat nu prea gros de smântână de lapte dulce bătută cu albuș de ou. Observăm o senzație de odihnă plăcută și răcoare și nu putem da seama că pe tenul astfel îngrijit, farul se adaptează minunat. La demachiere se întrebunțează gâlbenușul de ou diluat în ulei de ricin în care s'au stors două coji de lămâie. Se spală ușor, cu apă călduță în care a clocotit mușeșel ori floare de lei.
Masca de ridichi se prepară pe aceleași baze, numai că înainte de aplicare se șterge fața, cât mai apăsat, cu un miez de ceapă verde. Dacă mirosul persistă și-l suportă greu, lîmpezii-vă cu o linguriță de ceai rusesc, subțiat cu apă diluată. Efectul este surprinzător. Chiar mâncate, ridichile aduc înfrumusețării perpetue un real serviciu, în sensul că provoacă și alimentează creșterea părului. Tonicile naturale (empryric) sunt cele

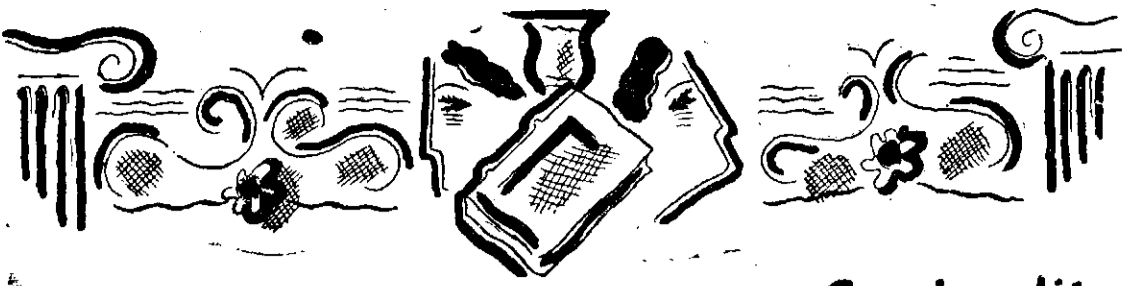
de furtună, se apasă flecare porțiune, insistând în ungherele mai expuse săbrăciturilor, ca: împrejurul buzelor, împrejurul ochilor și rădăcina nasului. Întindem pe deasupra un strat nu prea gros de smântână de lapte dulce bătută cu albuș de ou. Observăm o senzație de odihnă plăcută și răcoare și nu putem da seama că pe tenul astfel îngrijit, farul se adaptează minunat. La demachiere se întrebunțează gâlbenușul de ou diluat în ulei de ricin în care s'au stors două coji de lămâie. Se spală ușor, cu apă călduță în care a clocotit mușeșel ori floare de lei.
Masca de ridichi se prepară pe aceleași baze, numai că înainte de aplicare se șterge fața, cât mai apăsat, cu un miez de ceapă verde. Dacă mirosul persistă și-l suportă greu, lîmpezii-vă cu o linguriță de ceai rusesc, subțiat cu apă diluată. Efectul este surprinzător. Chiar mâncate, ridichile aduc înfrumusețării perpetue un real serviciu, în sensul că provoacă și alimentează creșterea părului. Tonicile naturale (empryric) sunt cele

POETUL UITAT

Inșterherită, oarecum, de caricaturile acestui Mai fără precedent în lumea gândurilor și simțămintelor ei, „nebuna“, „zănateca“, „trăsnită“ de odinioară (vezi „Universul Literar“ No. 11, pagina 8-a) își dozează impresiile la umbra pașilor altor și altor primăveri, prin care trecea cu o mai discretă străngere de inimă și minus amarul zeflemisirilor din prezent. Erau primăverile parcului din Craiova și ale trimestrului al III-lea, erau primăverile noastre, ale lui Milcu, ale lui Radu Gyr și ale subsemnatei — aduse de furnicile și melcii tihnitei grădini și de rândunicile care-și clădiseră cuib de-asupra becului electric de pe terasă (poate anume ca să-i sugereze mamei acel „Intr'un cuib de rândunică“ pe care-l recitesc și mai cu drag acum, când „m'am făcut mare“), erau primăverile reprezentațiilor improvizate în scop de prosperitate „materială și meschină“, de parale, ale trupei noastre formată din două persoane, — (Radu Gyr era un „angajat extraordinar“, care „sosea special“ dela București, însoțit de înalta și frumoasa Alabastră, — pe când Monica era încă în lumea abstractă) —, primăverile copilăriei și adolescenței mele...

Casa în care locuiesc actualmente, posedă — pe lângă alte amănunte cenușii — o curte interioară strămtă și posacă, iar unica fereastră a unei mele camere se deschide în această curte interioară (unică și ea, în felul ei). Privirea oricăruia dintre anotimpuri mă caută pieziș, abătut, — obosește repede și se întoarce dela mine. In casa mea e întotdeauna seară. Deaceia, mai întotdeauna, stînd acasă, mi se pare că mi-e somn... O ploaie încă rezonabilă, cu stropi mărunți și deși, mi-e transmisă de vîlcăreala burlanelor, ca un adevărat potop iar pentru a vedea un dreptunghi de cer, de dimensiunile scoarței oltenesti sufocată între birou și ușe, trebuie să mă înjumătătesc peste marginea ferestrei, de parcă ași intenționa să mă simucid...
Pe cât de posac și mizer și deprinant se înalță lătrăniul decor, împetrit cu zărnăiturile, certurile, scuturăturile, cântecetele, listele de bucate și confidențele popu-

lației apartamentelor vecine, pe atât e de mult și reconfortant cel dinăuntru; improvizat cu: Mărgeluș (o păpușă neasemuită, care a împlinit 21 de ani), bibliotecă arhi încercată, pian (și deasupra lui un infernal vacam de bibelouri care mai de care mai năvălește și diverse, prezidat de un glob al pământului, fără picior, împrejmuit de corăbii), tablouri, schițe, vioară, flori inadins uitate în vase, de anul trecut, hârtii, hârtiuțe, creioane, fotografii, scaune nesigure pe picioare și altele. De aci plec în fiecare dimineață, ca de pe o insulă fermecată după care, până la reîntoarcere, tînjesc, așa cum, de obicei, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță, în Italia... Fără contrastantele detalii colecționate între pereții nezgrăviți nici după cutremur (proprietarul e zgărcit și eu sunt săracă), fără imposibilitatea de a contempla, pe fereastră, altceva decât un zid și un bur-lan, — sunt sigură că nu m'ași fi risipit atât în descifrarea năprasnicei vieți a naturilor moarte și nu m'ași fi îndrăgit de peisagiile singurătăților mele din care am cântat sau am tăcut, li se întâmplă oamenilor pentru oameni sau pentru călătoria de nunță,

Cronica literară

Virgil Carianopol: Poeme de pe front, Teodor Scarlat: Vatra Magilor, Ion Şugariu: Ţara de foc Bucureşti, 1943

Bogata producție în domeniul liricii noastre de război impune o trasare de limite. Și, pentru a nu teoretiza prea mult, le enunțăm în câteva rânduri. Poetul care cântă războiul o poate face numai în trei feluri: arătându-i ororile, transfigurându-l sau schițându-l, în mod impresionist, acele momente care i-au mișcat. Arătarea ororilor și transfigurarea cer atitudinilor majore, schițarea impresionistă nu reclamă niciun fel de atitudine, și, în altă ordine de idei, niciun fel de răspundere în afara de cea estetică.

o altă problemă, una care nu-i privește numai pe d-sa. O enunțăm interogativ: Dece se cred obligați să scrie versuri de război toți acei care scriu mult mai bine despre alte și nu mai puțin interesante lucruri?
Vatra Magilor este al patrulea volum de poezie al d-lui Teodor Scarlat. Ca și Virgil Carianopol, Teodor Scarlat e unul din poeții noștri tineri cei mai fecunzi și mai calculabili în ceea ce privește viitorul d-lor evoluție, presupunând, desigur, că nimic nenormal nu le va altera elavirurile sufletesti și nimbic extraordinar nu le va tulbura orizonturile inspirației. Și'n volumele pe care le vor scrie de acum înainte, d-nii Virgil Carianopol și Teodor Scarlat vor fi tot trubadurii ai visului și ai vieții calme. Mai desăvârșiți sau mai puțin desăvârșiți tehnicește, în orice caz mult mai desăvârșiți în raport cu marea neglijență pentru formă a confratrilor cari îi laudă sau îi detestă, Virgil Carianopol și Teodor Scarlat nu vor a-bord, în mod normal, conținute lirice nedesperate încă, precum nu se vor avânta, pe propriu ricu, într-o exploziune a junglerilor oculte de caravane. Nu trebuie însă, cu tot dinadinsul, să fi aventurier ca să fi, totuși, un poet adevărat. Și d-nii Virgil Carianopol și Teodor Scarlat sunt poeți din chemare launtrică.

de ploaie, cântecul dorului fugit
Deaparte, în fundul câmpului amurgit...
E, în această Chemare de totdeauna, rezumată aproape întotdeauna tematică a poetului Teodor Scarlat,
Estetică este, Vatra Magilor nu are nici culmi, nici scăderi. E o carte plai în cele două cicluri (Focul Sângelui și Singurătăți) ale căreia găsești motive de părți interiorizate precum sunt în cazul tulpure, Tăietorul de lemne în munți, Amiază, Ţărâna și privește holdele, în Caucaz, duminică pe drum Străbunii, Indemnul, Drumul de țară și Hrivos, accente de rugă precum Roagă-te pentru noi! și Mărire Te (cu admirabile strofele), interpretări psihologice ca în Moartea Mesterului Manole și motive de cântec spirituale și aproape pur cum sunt strofele prima și ultima din Spioșele
„O Joșnet al spicelor — scoapte în vântul subțire de vară! Te-adună avul din noaptea Sub luna târzie, uscată.
Și sub sărutul mutorilor stele, Mic în tăcere — cum vă priveșc, Voi creștești, spicilor, pline și grele — Pentru ospățul împărătesc”.
și eum e Fragmentul de adolescentă, fragment, care intervine ca un allegretto în melodia solemnă a poemelor scarlatiene din Vatra Magilor.
Dotat cu multă intuiție, d. Teodor Scarlat sondează, în chip fericit, chiar unele profunzimi ale vieții, nu le exploatează însă cu destulă răbdare. Inevitabil poemul Rămă-mea, cu versuri ca
„Zina curgea ca o apă fierbinte Printre nitreșme și fluturii usori Și cum soarele săruca grădina — cuminte — Cântau colorile ca niște viori.”
s'a oprit, cu o nuanță prea scurt, în fața aceluia de profundis pe care, măcar odată în cântările noastre îl cunoaștem mântuitor de neafectat.
Vatra Magilor e o parte de meșter conștient de toate puterile sale și expert în alegerea materialului plastic. D-1

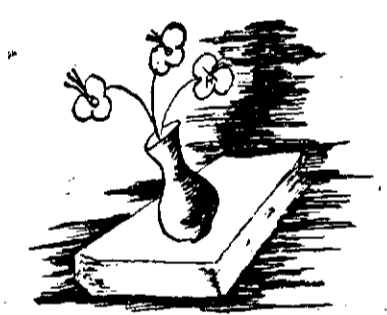
Teodor Scarlat își cunoaște însă și pericolele și le ocultește la timp. Simți acest lucru din gruparea picșelor admise în volum. Cu toate că nu există diferențe suficiente cari să-i fi impus scindarea în două cicluri a cărții, simți că alta e rezonanța de care se bucură cele 15 poeme din Focul Sângelui și alta rezonanța celorlalte nouă din Singurătăți.
Poetul Teodor Scarlat cunoaște cu alte cuvinte un secrete profesional pe care-l neglijează nu unul dintre conștienți: legile de organizare cari dau cărților cu poeme acea economie launtrică optimă care le face atrăgătoare de la primul și până la ultimul vers.
Cu privire la cele scrise până acum de d. Ion Şugariu, critica literară s'a pronunțat pozitiv. „Un temperament poetic de un remarcabil dinamism, și nu mai puțin o trucidică năzuință spre purificare”, — scria spre exemplu d. Nicolae Roșu, referindu-se la volumul Paradisul Peregrinar.
Nu vom greși afirmând că aceeași „trucidică năzuință spre purificare” dănuiește și'n poemul Ţara de foc (Edit. Mesterul Manole), închinat, foarte frumos și pios lui Laurențiu Fuiga. („De aceea, acolo unde se află, în lumină sau în întuneric, cu dragoste de frate I-l închin).
Ţara de foc e un mare cântec despre viziunarii idealului și, vrând nevrând, îl așezăm în rândul poemelor cari l-au preocupat pe un Alex. Macedonsky de pildă. E un fel de Noaptea de Decembrie dacă voii, vecină însă și cu Lucașăful lui Eminescu. Cel puțin așa se pare că și l-a dorit autorul. În orice caz este cântecul tuturor lucrurilor și dorurilor noastre ultime pornite spre o nici când ajunsă țară de foc.
Începerea lui I. Şugariu e grăunțioasă și atrage atenția prin numai faptul că mai există poeți cari nu cred în dogme ca poezia lirică trebuie să fie scurată cât fierul unei rugăciuni sau cât oftatul unui copil.
Sunt însă și stângăcii în acest poem. Cităm:
„Cu miștile poverile în spate, Viețile mici, fără rost, Venise întreaga cetate Să ceară în el adăpost”.
Ne oprim aici rugându-l pe d. Ion Şugariu să fie mai puțin încrezător în Pegusul d-sale prea ascultător, căci d-sa are ce spune, numai că în această nouă Ţară de foc plutește foarte adese în vag și inexpressiv.

Cartea, editorii și cetitorii în Finlanda

Fără îndoială că prima notă caracteristică care impresionează pe cel care vizitează mai temeinic țările nordice, în cazul de față Finlanda, este largă răspundere a cărții. Deși om al cărții, familiarizat în parte cu problemele ei și cunoscând procesul ei de difuzare în multe țări europene, totuși nu mi-am putut reține mirarea și adesea surprinderea pe care mi-a servit-o ancheta pe care am întreprins-o în lumea cărții, printre marile edituri și scriitorii cu renume. Dealtfel, înainte de a lua contact cu cifrele și partea pozitivă a problemei, am putut remarcă, de cum am pășit în librării, că ele se bucură de o atenție puțin obișnuită, lectorii interesându-se de tot și devarănd tot ce le era pus în față. E drept că acest interes general pentru tot ce se imprimă e pasibil de anumite observațiuni juste și pe care vom face la locul convenit. Această situație trădează o anumită treaptă pe seara evoluției spirituale, vădind și lacune de ordin estetic.
Pentru cel din sudul Europei și chiar central și vestul continentului, tirajul record al cărților cari se imprimă în Finlanda și mai vărsos existența unor edituri de mari proporții, poate constitui exclamații de surpriză și în același timp să ridice anumite semne de întrebare asupra valorii a-celstei avangarde de maculatură. Ironici cum suntem și ne stă bine astfel, am putea spune că e ceva natural această fenomenologie în țările nordice, în care hărta e mai înălțată decât apa și unde scrierilor și cetitorii nu cer prea mult unul de la altul.
Această ironie, dealtfel ca toate întepăturile spirituale, ascunde în sânu-i și o mică înfrățire de adevăr. În Finlanda există două mari tentații cărora lectorului cu greu le pot rezista: alcoolul și hărta. Împotriva primei îndemii stăruie la un anumit măsură înfrățirea, însă pe cea de a doua a lăsat-o să circule în viață, trăind-o drept necesitate națională, hrana zilnică spirituală a poporului, Finlanda își poate permite luxul risipei de hărți, deoarece 80% din solul țării e acoperit cu păduri. Tâind din păduri se face loc a-gritruiburii atât de deficitară și hieș: sara, deci, paradonch pe Helande ră-dănesc, se poate spune: „Iparții băieși și numai tipăritorii” astfel ajutând cultura și agricultură”.
După ce am colindat prin librării unde curcubeul de culori se etala cu intensitate și simlărară lăsa de esteticism: cartea finlandeză s'a lăsat înflunțată în ceea ce privește forma exterioară, coperta și modul de a fi relevată, de anumite procedee tradiționale peste Ocean și în unele țări din Europa centrală. În deșelei românești și amite cărți de separație etaloară pe copertă un ghiveci pictural care vrea în felul său să-și răpească inima, să-și fascineze ochii și să-și ia banii, uitând că acest mod librării se apropie de băici, iar cartea nu se vinde decât dacă e cât mai tipărit vopsită.
Privind aceste aparade ale maculaturii, am înțeles că în Danneburc și în România, am rămas în noia spir-ritului francez, sobru, clar, linear și critic. Ne dăm seama că o carte nu e o sunec, sau bucată de brânză care se vând după aspect.
Părăsind librării, mi-am îndreptat gândul către întregul țării și eternii iamicii și scriitorilor, către editorii. Cu ei mi-am început ancheta mea în lumea cărții finlandeze.
Debutul seamă ficut la „Otava” una din cele mai mari edituri din Finlanda, poate cea mai mare, proprietatea familiei Reenpää. În trecut și numai cu titlul de informație pentru cei interesați, amintesc că editura a luat ființă în anul 1890, din inițiativa unor profesori universitari și oameni de litere. Aceștia au hotărât editura „Otava” ceea ce înseamnă în finlandeză: „Cartea Mare”, înțeles în noia spirit altelei marce editurii e constituită din șapte stele. În primul an s'au editat decât 24 de cărți cărți care n'au fost mult timp depășite, dar fiind situația politică și condițiile economice și tehnice ale editurii, „Otava” n'avea o tipografie proprie. Această

Ion Șugariu

HORIA OPREȘAN

influențată de miracolul elin” mărturisese și poetul. Între cele două epoci, stă volumul Lîmpezimii (1928), care cuprinde amândouă înfrățirile poeziei lui Pillat, cea autohtonă ca și cea neoclasică, și formează astfel, în evoluția operei lui, ca un fel de piatră de hotar.
Căci, într-un timp, se întâmplase ceva: cu un an înainte de volumul Lîmpezimii, Pillat cunoscuse Grecia. „Călătoria mea în Grecia datează din 1927 și a fost o revelație sufletească”, scrie el. (Mărturisiri, p. 285). În realitate, fusese numai scânteia care făcea să izbucnească, la Pillat, un incendiu ce mocnea de mult, în stare latentă, în adâncimile ființei sale poetice; de mult purta poezul cu sine „presimțirea acelei lumi grediterianene și sudice, care instinctiv mă atras întotdeauna cu o urajă neînțeleasă dar cu atât mai puternică”. Deaceia, după prima luiare de contact din 1927, el s'a întors în Grecia, — și și-l lăsa să ne explice singur ce a însemnat pentru el această nouă călătorie și ce a înălțat acolo:
„Inițierea mea grecească, de Paști 1927, a fost urmată de o altă mai lungă și mai completă, exact zece ani mai târziu, care măducea nu numai la A-lhena și împrejuri, dar și în Peloponez, până la Epidaur, Sparta și Olympia, urmată de o altă excursie la neuitatul Delphi.
Aceste călătorii, vizitarea templelor și muzeelor din Athena, Acrocorint, Olympia și Delphi, a teatrului din Epidaur, a colcănelor de pe capul Sunitam, a ruinelor ciclopeene dela Mykene — prietelitatea Helladei, a măririi Egee și a insulelor sale, toate aceste minuni, deși sorbite cu patimă și trătate cu intensitate neofitului, nu s'ar fi adăncit atât de mult în sufletul meu, de n'as fi avut pentru ele comprehensiunea mai matură a vârștei; căci asta clasică, în opoziție cu cea romantică, jecundată de vis, își pretinde experiența vieții reale și se cere pregătită și desăvârșită prin studii și lecturi. Descoperirea Helladei și a artei sale, a sculpturii eline și a templului grec în special, a fost un eveniment capital în viața mea. Îndrăznesc să cred că am trăit-o cu prospectivă și cu un entuziasm mai a-propo de acela al unui contemporan al Renașterii decât al unuia din epoca noastră. Mi-am regăsit sentimentele de atunci, deshozând, mult mai târziu, „Italienische Reise” a lui Goethe. Cred că toată poezia mea, dela Caetul verde încoace, a fost influențată de miracolul elin”. (Mărturisiri, p. 286).
Itinerariul hellenic al lui Pillat a fost bogat și felurit. În sufletul poetului au lăsat urma, în egală măsură, aspectele cele mai variate ale Helladei: l-a atras deopotrivă și templul dela Sunium, așezat pe un tărâm abrupt, ca și muntele Hymet — nuanțe plân de violete, dar profanat de niște case, umilit de nici un templu; a fost la mânăstirea Dafni, sfinte cărâmi, de unde l-a urmărit viziunea îndurerată, în noia, a tragicului Pantocrator; la Acrocorint, unde a fost ospătat de păstori cu o bucată de

Poetul Ion Pillat

(Urmare din pag. 1-a)
Un faun calcă tânări prin poene,
La feu cu cel în marmură sculptat, — sau cum
Din nai spunea păstorul pe o piatră
Pe care dăluit-se mai vedea
Un chip de faun trist cu cap de capră: (Păstorul și Faunul)
Ochiul poetului știe să vadă, în întepenevia pietrei, o mișcare, o atitudine, care sunt ale vieții veșnice neschimbătoare. De pe o friză, îi oprește privirea un alai de feciore cu vase rotunde pe umări; în fața unei stele îl reține un bătrân care, senin, întinde dreapta împăcată, în gestul ritual; iar când intră în muzeu, un basorelief îl face să-și dea seama, încântat, că, dacă imperiile s'au prăbușit, frumusețea unui profil elin va înfrunta multă vreme veșnicia:
Dar tu rămâi pe-un soclu de muzeu,
Ca o sfidare veșniciei oarbe,
În frumusețea ta de tânări zeu.
Pe dumșania veacului halin
Și peste timp, ce lacom ne tot soarbe,
A biruit profilul tău elin.
Dacă însă poezia de care ne ocupăm ar fi numai atât, adică numai pastel — oricât de viu, de pitoresc și de veștat, — ar fi totuși prea puțin, pentru masura talentului lui Pillat. Ea este din fericire mai mult: sub imaginile venerabile ale peisagiului grecesc bate inima poetului român. Acesta se duce la Athena — drumet venind de departe, cu un sentiment aproape religios. Așa precum cu două milenii în urmă Horajiu, el seosește acolo ca să afle, ca să se parțifice, ca să se închine:
Barbar, venit încoace să mă închin...
El simte că o dragoste înaltă îl ridică spre cerul lui Platon și Plotin, își dă seama că merge în țara de lumină a celor care-sunt părinți spirituali:
Lăsați-mă să vin în țara părinților,
Doar clipa mea se cerne cenușie,
Doar lutul meu se șterpe n' suferinții.
Aici lumina dăruie veșnic...
El așteaptă mai ales, ca unul care crede în cer cu soare, să simtă coborând asupra-i poezia albă a coloanelor. Iată atitudinea sufletescă a poetului față de lucrurile sacre ale Ahenai; nu este atitudinea de simplă curiozitate a călătorului cult, care străbate Grecia ca pe oricare altă țară nobilă a lumii, ci aceea caldă, de participare, de adeziune, de întepătrundere:
Teatrul pustiu e umplut azi de zei
Cu trup străveziu de vecie.
În piatră, în plantă și în pieptu-mi la fel
Fierbentele sufleti adie. (Epidaur, p. 28)
Așa se face că poetul se integrează în peisagiul grecesc, în parte la viața lui ca un om din lucrurile acelea. Aici, i se pare că o capră, cu ochii ei galeși, violenți și adânci ca Amorul, îi privește epigramatic, cu duh de stravechi elegii; dincoace, omul ceta trist ce șade pe tărâm pustiu, are fața și jalea poetului... Așa se face că, în fața unei stele funerare sau a unei stații, poetul are pe buze cuvintele pe care le-ar rostii și chipul prefigurat în piatră. Nu mai știm, la un moment dat, dacă omul de pe piatră sau poetul însuși vorbesc:
Tu ce răzi cum am răs eu odată
Și săruți o gură de copil —
Adu-mi, albe, două turturele
Împreună prinse în laț.
Este Pillat întreg sub aceste chipuri din Grecia — Pillat care, în „Scutul Minervei” — 18 sonete de o rară frumusețe, dintre cei mai frumoase scrise în limba română, — începe prin a mărturisii că:
Cithereenei prădă deodată an am zăcut
Plătindu-i vamă chinu și sacrima fierbinte,
și că acum, răpând cu treacut, lîmpezit cu totul de patimi și păcat, dorește să obțină, în schimb, de la Minerva, înfrățeniunea maturității, împăcare cu sine și cu viața, fericirea liniștii câștigată cu trudă — sau, cum se exprimă așa de frumos poetul, într-un vers de poezie pură:
Senina fericire puțin îngândurată.
Căci aceasta e poezia de acum a lui Pillat: o poezie a maturității; deopotrivă a maturității sufletescă și a maturității poetice, ca și s'o spunem cu legiștră satisfacție, a maturității în care, prin că și prin alți câștigi poeți contemporani, a ajuns poezia românească...
N. I. HERESCU
*) Prefață la volumul „Asfodela”, de Ion Pillat, care apare zilele acestea.

= VUIESTE ORAȘUL =

-nuvelă-

de GABRIEL TEPELEA

Clopoțelul internatului râsuna liberator peste tăcerea somnolentă a săliilor de meditație. Era recreația mare de 5 minute.

Puiu Tofan dintr'a cincea n'asteptă altă invitație. Trânti cu voluptate latina de pupitrul și în calitatea lui de șef al Colțului vesel, dete comanda:

— Adunarea! Colțul vesel după mine, mars!
Cei din „Colțul vesel” știu ce au de făcut. Astăzi avea loc marea demonstrație la care nu erau admisi decât „cavalerii” colțului vesel, cu o vechime de cel puțin 3 luni. Mândri deci de funcția lor, cavalerii se strecurară misterios, în fuga mare, să-și ajungă șeful.

— Fi-fa, fi-fa, fi-fa, se auzi fluieratul șefului pe coridoarele întunecoase ale internatului.

— Fi-fa, fi-fa, fi-fa, răspuseră tropăind subalternii, semn că-l urmează.

— Măi, unde dracul se duc aștia, se chinuia să afle Dumitru Pascu, poreclit „Tocilarul” și însărcinat tainic de pedagog cu supravegherea celor dela „Colțul vesel”? Să nu facă trăsniții vreo năsbătie tocmai acum când lipsește pedagogul, își zise Dumitru Pascu și se luă după ei.

Când ajunse în dreptul pivniței, simți că-l urmează cineva din urmă. Întinerul îi dete fiori și întrebă cu o voce surmătată:

— Cine-i...?

— Eu, mă tocilarule, n'ai grije, nu te mănânc: Opincă!

— Dar tu ce cauți aici? îl întrebă Pascu.

— Nu spionez, în niciun caz, ca tine. Hai, cară-te, că de nu, te iau prizonier și te predau șefului.

— Tu, mă, îl întâmpină batjocoritor Pascu, tocmai tu pe care te-au dat afară din bandă pentru lipsa de curaj! Când au făcut băieții înscenarea cu alarma, plângeai de frică.

— Într'o clipă, Opincă se repezi la el și-l răsuca mâna.

— Au, au, — râsuna lugubru pe coridoarele cu pereții umezi ai internatului, vocea tocilarului, furios înfășcat. Din magazia cu mobilier scos din uz al internatului, apăru o patrule.

— Cine-i, se răsti o voce convinsă de importanța misiunii?

— Eu, Opincă, răspuse elevul, am prins un spion.

— Înaintează!

Opincă împinse înainte „spionul” cu o tainică bucurie în suflet. Poate acum o să-l ierte Puiu, și-l va relua în bandă.

Patrulea luă în primire spionul și cu mâinile la spate îl duse spre sala de judecată. Toată banda aștepta curioasă. Șeful patrulei dete raportul:

— Să trăiți dom'le șef, vă predau un spion prins de Opincă, în apropiere de ușa camerei noastre.

Puiu se uită cu dispreț la spionul ținut cu mâinile la spate. Îl măsură de sus până jos, apoi zise:

— Știu ce te ocupi cu lucruri frumoase. Știu că ești omul pedagogului. Dacă suflî un singur cuvânt despre ce-ai văzut aici, e vai și amar de tine. Puiu Tofan se ține de cuvânt!

— Dați-i drumul, porunci scurt, militărește, șeful.

Pascu se strecură rușinat afară, fără a spune o singură vorbă. Cineva îl urmări să vadă dacă s'a îndepărtat deabinelea, apoi șeful luă cuvântul:

— Pentru purtarea lui camaraderescă, elevul Petre Opincă este reprimat în organizația „Colțul vesel”.

În onoarea vechiului nostru prieten, să strigăm de trei ori „Ura” și să întonăm „Imnul nostru”.

Cei din „Colțul vesel” îl bătură de trei ori pe umăr după ritual, apoi intonară încet, misterios:

**Așa e viața de școlar,
Cu bucurii și cu amar.
De vrei să știi că mai trăiești,
La noi în „Colț” te'nveselești,** etc.

După ceremonial, Puiu redeveni grav și începu ședința.

Peste băncile scrilețate cu nume și asvârlite la voia întâmplării în sala cu mobilier de reformă, trona o tablă spălăcită de-atâtea straturile de înțelepciune profesorală. Puiu trecu în dreptul tablei, luă o cretă și începu:

— „Domnilor, după cum știți și Dvs. și după cum ne spune și iubitul nostru profesor de geografie fost elev al lui Ratzel, etc., fost coleg cu S. Mehodintzi, G. Vălsan, etc., etc., membru în societatea de geografie, membru în societatea de numismatică, etc., etc., etc., omul este regele animalelor. Omul stăpânește natura.

Cum a ajuns omul să stăpânească natura? Prin precizie, domnilor, prin precizie. Așa dar la început a fost precizia.

Nu radeți, domnilor, ci băgați bine de seamă, ce vă spun. Precizia este știință — cum spune colegul meu dela Berlin — care, precizând tot cecece este de precizat a ajuns să precizeze totul. Așa dar, prin precizie stăpânește omul lumea. Prin precizie și-au procurat primii oameni hrana cea de toate zilele, dobândind cu săgețile lor fiarele din codri.

Prin ochirea precisă a mărlului, a scăpat Wilhelm avion și la cine știe unde ne va mai duce știința.

Prin ochirea precisă a mărlului a scăpat Wilhelm Tell dela moarte, prin precizie se duc războaiele și despre precizie (aici Puiu își drese ironic vocea) vă va vorbi astăzi și umila mea persoană.

Ceeace vedeți în fața Dvs. (și Puiu desenă cu creta la repezeală un cap de om în mărime naturală) un om. Nu atât de frumos ca pedagogul nostru care are acum o întâlnire... dar un om totuși. Ei bine, domnilor, precizia a descoperit mijlocul ca punând în mâinile semenilor noștri îndemânarea să-l ferească pe acest om de toate relele. Câte loviturii nu l-ar doborî, dacă lumea n'ar avea simțul preciziei? În fiecare moment omul ar fi expus pieririi, viața ar fi un chin.

Așa spun — dealtfel — și colegii mei Mill Harp și Iohn Darvton, din Chicago. Ei au demonstrat lumii cu argumente neîndoelnice că viața e posibilă numai datorită preciziei.

Trec pericole deasupra capului nostru și nu ne ating... (aici Puiu se îndepărtă cu vreo 10 pași de tablă, luă un briceag dela secretarul lui, care-i prezentă o întreagă colecție, și-l asvârli cu precizie la doi centimetri de vârful capului desenat pe tablă)... trec pericole pe lângă urechile noastre și nici că ne pasă (acum șeful ochi din nou și asvârli briceagul cu precizie lângă urechea desenată pe tablă)... rosc pe pericolele în jurul organelor noastre și noi trecem maiestruși înainte! Și rând pe rând, urechile, gâtul, umerii figurii de pe tablă fură împrejmuite de cuțite înfipte cu precizie, în tăcerea incremenită a „cavalerilor” ce asistau la demonstrație. Puiu oficia cu un surâs încrezut și strengăresc pe buze, o lecție de țintă, cu o siguranță profesională.

— Asta e precizia, domnilor; puțină atenție și veți reuși și Dvs., își încheie demonstrația cu o plecăciune de rigoare, șeful.

Asistenții săriră să-l felicite, entuziasmați. Șeful îi opri însă cu un gest autoritar:

— Niciun bravo, domnilor; marii artiști nu lucrează pentru laude! Atâtea supraestimări îl făcu și pe el să

zâmbească. Era deajuns ca gravitatea să se topească brusc și în locul ei să reinvie atmosfera camaraderescă.

— Mă Puiuule, se grăbiră să-l întrebe cei de față, dar asta de unde o mai învățași?

— Secret personal, am prins-o în vacanță dela unu! Dar nu e cine știe ce mare lucru. După Paști lansăm un avion de-o să crape de necaz „lanțul” dela fizică.

— Ce zici Puiuule, dacă ar fi în locul figurii un om adevărat, ai putea să asvârli-cuțitele ca mai înainte? întrebă timid Pavel Runceanu dintr'a patra.

— Ba bine că nu! Precizia e precizie, replică iarăși grav șeful. Pentru mine, omul sau figura de pe tablă e tot una. Ce, crezi că dacă ai fi tu acolo m'aș speria?

— Eu nu... se grăbi să se echiveze Runceanu, eu nu mă încumet. Dar unul mai curajos...

— Cine, ranji ironic Puiu, Opincă Ion care plângea în dormitor când am imitat atacul de noapte, cu bombardiere, de-acum o săptămână...?

— Inima lui Opincă se făcu iarăși mică cât un purice.

Vasăzică Puiu n'o să uite nicicând „atacul” acela. Trebuie să se termine odată cu bănuiala!

— Nici până astăzi nu s'a lămurit ce soartă au avut poamele din grădina internatului, interveni bătrânul avocat Dr. Banu. Când eram în comitet, am plantat 80 de meri „Jonathan”, 60 de Batule, 25 de meri mălăiești, nu mai știu câți pruni și peri. Cine le culege foloasele? Copiii, după cum văd, își duc zilele numai cu cartofi și fasole. Într'o zi e cartofii felul doi; în cealaltă e pe dos: fasole felul întâi și cartofii felul doi. De poame nici pomenelă!

— Cine trage foloasele poamelor și internatului, d-le doctor, găsi prilejul să intre în vorbă și doamna Răsnău care tocmai aducea cafelele? Doamna contesă, prea stimată doamnă directoare! De unde și-a făcut acum un pardesiu cu 20 de mii de lei, cărucior la copii cu 30 de mii, pantofi maron cu 6.000 lei? Din leafă? Că leafa e cum zice bărbatu-meu: numai un aperitiv, faci trei cumpărături și s'a dus. Cu lemne dela internat, untură dela internat, pâine dela internat, să tot trăiești și să-ți faci toate nouă.

— Ce e drept, că prea li s'a urcat domnia la cap, adaugă și părintele Bărau. Nevastă-mea se plânge că nici n'o mai salută pe stradă doamna contesă. D'apoi, permis-i ca o mucoasă ca ea de 30 de ani s'astepte să-i dea bună ziua o preoteasă bătrână?

— Să nu ne pierdem în lucruri mici, încercă să stăpânească situația d. Răsnău. Trebuie să trecem la fapte. În memoriu trebuie să cerem Inspectoratului:

1) Anchetă severă cu pedepsirea elevilor vinovați în cazul de astăzi și pedepsirea personalului însărcinat cu supravegherea.

2) Un nou regim de disciplină în școala noastră în care cresc atâtea vâltoare ale neamului de pe valea Crișului, vâltoare cărora li se vor încredința mâine destinele economice, politice, spirituale și morale ale acestor frumoase plaiuri românești dela începutul începuturilor...

— Să nu fumeze elevii pe la porți ca hornarii, se revoltă iar avocatul Banu. Lângă Biurul meu în fiecare zi vin doi lungani, cu numărul pe braț și pipează de zor până la sfârșitul recreației.

... Frumoasă treabă, n'am ce zice...!

— Tocmai de-aceea, continuă d. Răsnău, vom cere în memoriu măsuri radicale.

3) Niciun elev să nu se mai plimbe pe stradă după ora șapte.

4) Niciun elev să nu fie văzut la cinema.

5) Toți elevii să fie tunși numărul zero...

— Floare la ureche, interveni iar d-rul Banu. Sfânta bătaie, asta-i mama pedagogiei, nu pedagogia blândei, pedagogia inimii și a destrăbălării!

Pe vremea mea asta era: Nu știai lecția, luai o notă proastă, la internat te întreba înainte de amiaza:

— Ce notă ai luat?

— ... 4, mă rog frumos!

— Cătu-i dela 4 până la 10?

— ... 6, mă rog frumos!...

— Ei, stai tu fătul meu, colo pe scaun și numără dela 4 până la 10. Făse bețe sdravene căpăta nefericitul copil până ce-i venea mîntea la loc. Deaceea știm noi și astăzi pe de rost Tristia de Ovidiu: „Ille ego qui fuerim tenerorum luxur amorum, Quem legis ut noris accipis posteritas, Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimis possidet...”

— Strașnică memorie, îl complimentă părintele Bărau, care avea niște interese pe la cooperativa unde d-rul Banu era președinte! Pe vremea noastră era școala nu jucărie. La Arad ați învățat, la „școala reală”?

— Da, la Arad. Ehei, din generația mea au ieșit tot oameni unu și unul: Dr. Laurențiu Gazdă, profesorul Horodnicianu, fostul ministru Quintus Pop...

— Tocmai bine că aduserăm vorba de asta, observă părintele Bărau, ca inspirat... D. ministru e acasă la moșie și cu două telefoane se face ordine în școala asta...

De astă dată profesorul Răsnău renunță la enumerarea noilor principii de ordine. Tot la acest punct voise să ajungă și el pe ocolite. Dar fără o vorbă de „sus”, a unu om cu influență știa el, prea bine, niciun principiu mare nu se aplică. Toți îl priveau acum ca pe o speranță pe d-rul Banu.

— Trebuie să vă declar, că eu sunt din principiu împotriva intervențiilor, zise cu ifos avocatul, văzând importanța ce i se acordă. Dată fiind însă importanța problemei pentru acest colț de țară, voi vorbi chiar azi cu Quintus, și cred că în 2-3 zile avem un rezultat pozitiv.

Asta era în definitiv ce-i interesa pe toți, pe d. Răsnău mai mult, pe ceilalți mai puțin. Acum erau pe drumul cel bun; la ce le-ar mai folosi principiile vagi, teoriile moraliste?

Chestiunea era considerată ca aranjată, odată ce erau siguri de intervenția fostului ministru...

— Ei, să trăiești domnule director, ridică parharul părintele Bărau și să păstorești multă vreme în pace și omenie turma tinerilor noștri!

— ... Să vedem... să vedem... se scuza cu o modestie abia stăpânită aspirantul de director. Deocamdată e vorba să reîntre școala în normal, pe urmă vom vedea noi!...

— La mulți ani, domnule director, închină și ceilalți neluând în seamă slabul protest de mai înainte.

Și în discuțiile ce urmau, se prevăzu ce va zice doamna contesă când nu va mai fi directoare, ce va spune lumea prin oraș, și chiar felul cum va fi așezată la 10 Mai lumea în tribună. Domnul Răsnău nu mai prididea să toarne în parhare.

Rezultatul se vădea, d-rul Banu arăta ce-ar face el să fie prim-ministru, părintele Bărau voia să-i spânzure pe toți tâlharii dela VARS, iar tânărul Dănilă

— El, Opincă nu e fricos, și-o să le arate imediat tuturor... își luă inima în dinți și cu curajul ostentativ al tricoșilor, Opincă răspuse:

— Da, eu, ce credeți voi că mi-e frică? Atunci am plâns pentru că mă durea maseaua. Să nu credeți că sunt mai fricos ca voi. Uite, eu stau la țintă, să vedem care mai stă?

— Vezi-ți de treabă, Opincă; tu îți faci singur curaj, căută să-l potolească Puiu. Cine te ia în serios? Te-apucă frica tocmai când trag la țintă și cine știe ce se întâmplă!

Vorbele mai mult îl întăriră pe Opincă. Fără să stea mult pe gânduri, se așeză în dreptul figurii desenate pe tablă, gata de experiență.

— Ei, să mai spuneți că mi-e frică, zise el, sugrumându-și emoția. Să te văd Puiuule, ești tu Wilhelm Tell ori nu ești.

— Sunt... răspuse Puiu, dar tu o să miști.

— Nu mișc... Pe cuvântul meu că nu mișc!

...Opincă simți cum i se înmoaie picioarele. Până acum făcuse el pe viteazul, dar credea mereu într'o minune, credea că Puiu n'o să ajungă atât de departe cu îndrăzneala și acum iată-l, Puiu stă pe gânduri, îl măsoară de sus până jos, semn că e pe punctul de a începe experiența.

— Măi, Opincă, mă, nu ți-e frică, îl mai întrebă odată Puiu, cu gândul aiurea.

— Nu...! răspuse Opincă și înghiți în sec.

— Bine... Stai răzimat de tablă și să nu miști. Cavalerii erau numai ochi. Fiecare gest al șefului era privit cu atenție, reținut. La Opincă nimeni nu se mai gândea, la fiorii care-l treceau, la așteptarea aceea mută, cu rădăcini în veșnicie, care-i pusese stăpânire pe suflet.

Opincă execută întocmai ordinul, mai mult mort decât viu, dar n'avea încotro: e se oferise!

Era acum o țintă și — atâtea tot. Interesa dacă Puiu lovește bine sau nu.

Însăfăși, numărătoarea începu.

... Unu... doi... trei...!

La cifra trei pronunțată apăsător de cel ce dădu comanda, Opincă tresări fără să-și dea seama, se mișcă.

— Au — se așternu peste așteptarea din sală, țipatul copilului. Picuri mari de sânge îi țâșniră printre degetele cu cari apăsa strâns tunica de piept. Se împletici de câteva ori răzîmându-se de tablă, apoi se prăbuși la pământ.

Copiii, incremențiți, nu știau ce să facă. Abia peste câteva minute cineva pronunță cuvântul „doctor”.

— Să vină doctorul că moare...

Cei mai fricoși se strecurară afară. Rămase Puiu cu câțiva băieți mai mari. Încercară să-i vorbească dar nu mai era chip. Opincă părea dus pe altă lume.

Vestea se lăți ca fulgerul în tot internatul. Sosiră servitorii, bucatăreasa, elevii mai mari. Toți voiau să știe cum s'a întâmplat nenorocirea, să afle amănunte.

— Puiu Tofan... lămurii cineva și ochii tuturor îl căutară pe Puiu.

El se smulse din învălmășeală și alerga acum în neștire pe malul liniștit al apei, departe, cât mai departe...

Îl urmăreau gemetele lui Opincă, privirea lui speriată.

— Dacă moare... și Puiu nu îndrăzni să-și termine gândul... Eu să omor un om... și cineva parcă-l împingea din urmă să gonească cât mai repede.

— Domnul... pedagog... domnul doctor... se agitau școlarii...

La internat zarva creștea mereu.

Nu era nici unul pe aproape.

Bucătăreasa îl bandajă cum putu și cu prima trăsura Opincă fu evacuat la spital.

Era deajuns ca să știe tot orașul.

Peste două ore dela data nenorocirii, consiliul „opoziției” se găsea întrunit în casa profesorului Răsnău.

Luau parte ca membri de drept, pe lângă alte notabiliități ale urbei, aspiranții la postul de casier, econom la internat și pedagog, și câțiva profesori. Doamna Răsnău nu mai putea de treabă. Își purta cele 90 kgr. cu o însuflețire demnă de o vrednică gospodină, din bu-

cătărie în salon și din salon în cameră. Prăjituri, cafele, sticle de vin, apărură prompt pe masa oaspeților. Domnul Răsnău așteptă să vină toți invitații. Când cel din urmă invită se așeză la masă, dumnealui începu cu o voce gravă:

— Domnilor, de douăzeci de ani mă străduiesc să ridic această școală. Tot cecece am făcut eu ajutat de Dvs. se năruiește acum brusc, printr'o proastă conducere. Elevii din școala noastră țin întruniri în pivnițe, se iau la bătaie cu cuțitele. Iată unde am ajuns!

Se impune o atitudine. Nu mai merge așa, cu treacă-meargă. Deaceea propun, ca noi care suntem legați sufletește de această școală, să redactăm un memoriu în care să cerem:

1. Ordine la școală și internat;

2. Moralitate în viața profesorilor și școlarilor;

3. ....

— Să nu mai dea d. director ospete din rația internatului, se revoltă părintele Bărau... Dacă-i lege, să fie lege!

— Dar servitoarele internatului ce caută la plimbare cu copiii d-lui director, întrebă și notarul? De-ai le plătește doamnelor, ca să plimbe plozii directorului? Cui îi trebuie servitoare, să-și angajeze!

D. Răsnău încercă să-și continue expunerea dar nu mai era chip. Rând pe rând, cei de față își spuneau pomirile.

— Nici până astăzi nu s'a lămurit ce soartă au avut poamele din grădina internatului, interveni bătrânul avocat Dr. Banu. Când eram în comitet, am plantat 80 de meri „Jonathan”, 60 de Batule, 25 de meri mălăiești, nu mai știu câți pruni și peri. Cine le culege foloasele? Copiii, după cum văd, își duc zilele numai cu cartofi și fasole. Într'o zi e cartofii felul doi; în cealaltă e pe dos: fasole felul întâi și cartofii felul doi. De poame nici pomenelă!

— Cine trage foloasele poamelor și internatului, d-le doctor, găsi prilejul să intre în vorbă și doamna Răsnău care tocmai aducea cafelele? Doamna contesă, prea stimată doamnă directoare! De unde și-a făcut acum un pardesiu cu 20 de mii de lei, cărucior la copii cu 30 de mii, pantofi maron cu 6.000 lei? Din leafă? Că leafa e cum zice bărbatu-meu: numai un aperitiv, faci trei cumpărături și s'a dus. Cu lemne dela internat, untură dela internat, pâine dela internat, să tot trăiești și să-ți faci toate nouă.

— Ce e drept, că prea li s'a urcat domnia la cap, adaugă și părintele Bărau. Nevastă-mea se plânge că nici n'o mai salută pe stradă doamna contesă. D'apoi, permis-i ca o mucoasă ca ea de 30 de ani s'astepte să-i dea bună ziua o preoteasă bătrână?

— Să nu ne pierdem în lucruri mici, încercă să stăpânească situația d. Răsnău. Trebuie să trecem la fapte. În memoriu trebuie să cerem Inspectoratului:

1) Anchetă severă cu pedepsirea elevilor vinovați în cazul de astăzi și pedepsirea personalului însărcinat cu supravegherea.

2) Un nou regim de disciplină în școala noastră în care cresc atâtea vâltoare ale neamului de pe valea Crișului, vâltoare cărora li se vor încredința mâine destinele economice, politice, spirituale și morale ale acestor frumoase plaiuri românești dela începutul începuturilor...

— Să nu fumeze elevii pe la porți ca hornarii, se revoltă iar avocatul Banu. Lângă Biurul meu în fiecare zi vin doi lungani, cu numărul pe braț și pipează de zor până la sfârșitul recreației.

... Frumoasă treabă, n'am ce zice...!

— Tocmai de-aceea, continuă d. Răsnău, vom cere în memoriu măsuri radicale.

3) Niciun elev să nu se mai plimbe pe stradă după ora șapte.

4) Niciun elev să nu fie văzut la cinema.

5) Toți elevii să fie tunși numărul zero...

— Floare la ureche, interveni iar d-rul Banu. Sfânta bătaie, asta-i mama pedagogiei, nu pedagogia blândei, pedagogia inimii și a destrăbălării!

Pe vremea mea asta era: Nu știai lecția, luai o notă proastă, la internat te întreba înainte de amiaza:

— Ce notă ai luat?

— ... 4, mă rog frumos!

— Cătu-i dela 4 până la 10?

— ... 6, mă rog frumos!...

— Ei, stai tu fătul meu, colo pe scaun și numără dela 4 până la 10. Făse bețe sdravene căpăta nefericitul copil până ce-i venea mîntea la loc. Deaceea știm noi și astăzi pe de rost Tristia de Ovidiu: „Ille ego qui fuerim tenerorum luxur amorum, Quem legis ut noris accipis posteritas, Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimis possidet...”

— Strașnică memorie, îl complimentă părintele Bărau, care avea niște interese pe la cooperativa unde d-rul Banu era președinte! Pe vremea noastră era școala nu jucărie. La Arad ați învățat, la „școala reală”?

— Da, la Arad. Ehei, din generația mea au ieșit tot oameni unu și unul: Dr. Laurențiu Gazdă, profesorul Horodnicianu, fostul ministru Quintus Pop...

— Tocmai bine că aduserăm vorba de asta, observă părintele Bărau, ca inspirat... D. ministru e acasă la moșie și cu două telefoane se face ordine în școala asta...

De astă dată profesorul Răsnău renunță la enumerarea noilor principii de ordine. Tot la acest punct voise să ajungă și el pe ocolite. Dar fără o vorbă de „sus”, a unu om cu influență știa el, prea bine, niciun principiu mare nu se aplică. Toți îl priveau acum ca pe o speranță pe d-rul Banu.</